

τὴν παραπεταμένην, τὴν βρίσκετε στὸ δρόμο, ἔχετε τὴ συνείδηση πὺς εἶναι ἄξια προστασίας, τιμῆς, λατρείας, εἰστε ὁδηγημένοι ἀπὸ τὸ παρὰδειγμα κάποιων λιγοστών φωτισμένων ὁπαδῶν τῆς, ἐμπνευσμένων κηρύκων, γενναίων στρατιωτῶν τοῦ λόγου· τὴν περικυκλώνετε, τὴν χαιρετᾶτε μ' ἓνα χαιρετίσμα στρατιωτικό, τῆς κάνετε σὰ μιὰ ψυχόρμητη διαδήλωση, τὴν βάζετε στὴ μέση, καὶ μ' ἐκείνη μαζί, ἐσεῖς μαζί παιδιὰ τῆς καὶ διαφεντευτές, ἐκείνη ὁδηγήτρα σας μαζί καὶ μητέρα σας, προστατευόμενη καὶ ἀγαπητική σας, ἀποφασίζετε νὰ ταξιδέψετε καὶ νὰ τριγυρίσετε σὲ κάποιους τόπους ποὺ δὲ θὰ μπορούσατε, ὑποθέτω, νὰ τοὺς περάσετε καὶ νὰ τοὺς γνωρίσετε· ἔτσι καὶ ὅμοια, καὶ ἀνίσως τὸ ταξίδι σας καὶ τὸ τριγύρισμά σας εἴτανε μοναχικά, καὶ ὅχι καθὼς τώρα, ξετυλιμένα μέσα στὴ συντροφιά.

Οἱ ἰδέες, καὶ αὐτὲς ποὺ φαίνονται πρὸ ἀταίριαστες ἀναμεταξύ τους, εἶναι καμωμένες γιὰ νὰ συνυπάρχουν. Τὶς πρὸ πολλὰς φορὲς σοφία σημαίνει νὰ μὴ λέμε ἢ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, μὰ νὰ λέμε: καὶ τοῦτο καὶ κεῖνο. Μόνο ἡ ἀνάγκη προσωρινὰ μᾶς κάνει νὰ πολεμοῦμε γιὰ νὰ ἐξοντώσουμε σὰ νὰ εἴταν ὅλως διόλου ψέμα μιὰν ἰδέαν ποὺ ἐμποδίζει τὴν προκοπὴν μιᾶς ἰδέας ἄλλης ποὺ εἶναι γιὰ μᾶς ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ὁμορφιά. Θεμελιώνει· ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ τότε βλέπουμε πὺς καὶ ἡ ἀντίθετη καὶ ἡ ἀταίριαστη μ' ἐκείνη ἰδέαν, τὸ Ψέμα ποὺ διαλαλούσαμε, δὲν ἔφυγε ὁλότλη, μὰ κάποιο τοῦ λείψανο ἄφησε, καὶ τὸ λείψανο ἐκεῖνο, τοποθετημένο σωστὰ κάπου, μεταχειρισμένο καθὼς χρειάζεται, ὑποτάσσεται στὴ νικητρία καὶ τὴ βοήθῃ. Ἔτσι τὰ τελώνια τῶν παραμυθιῶν, ἀπὸ κακοποιὰ καὶ ὀλέθρια, γινόντανε στὰ χέρια τοῦ μάγου, ὅργανα ὑπερετικά τῆς βουλῆς του. Στοχάζομαι πὺς ὅταν ἡ ζωντανή μας ἡ γλώσσα δικιωθῇ καὶ πάρῃ τὴ θέσιν ποὺ τῆς χρειάζεται, ὅταν ὁ δασκαλισμὸς θὰ εἶναι κάτι τι ἀνάλογο στὸ νόημα καὶ στὸ μάκρμα μὲ τὸ μεσαιωνισμό, καὶ κάτι πολὺ χειρότερο, ὅταν καὶ τῆς ἰδίας Πολιτείας οἱ νόμοι θὰ σκαλίζονται, καθαροὶ καὶ στοργυλοὶ, στὴν ἀσπρη πλάκα τῆς ζωντανῆς γλώσσας, καὶ δὲ θὰ κοκκινίξῃ ὁ **Λόγος** μπροστὰ σὲ «διορισμοὺς ἐθνικῶν ποιητῶν ἢ ἐθνοκηρύκων ἀπηλλαγμένων τοῦ ἰδιώματος τοῦ μαλλιαρισμοῦ», τότε θὰ βρεθῇ πὺς καὶ ἡ λεγόμενη καθαρεύουσα δὲν εἶναι ὅλως διόλου γιὰ πέταμα, γιὰτὶ δούλεψε κ' ἐκείνη, ὅχι μονάχα γιὰ τὴ γέννηση κάποιων ἀξιόλο-

γων ἔργων, μὰ καὶ ἄθελα, γιὰ τὴν πρόοδο καὶ γιὰ τὸ ξανασύλωμα τῆς ἀφιλιώτης ἀντιδικῆς, τῆς δημοτικῆς.

Μὰ ἴσαμε ποὺ νὰ ξημερώσουν τὰ χρυσὰ χρόνια, ἡ καθαρεύουσα πρέπει νὰ πολεμιέται ἥσυχά, ὑπομονετικά, συστηματικά, μεθοδικά, τεχνικά, ἐπιστημονικά, θαρρετά, μαζί μετρημένα καὶ παλληκαρίσια, ἐσκεπὰ καὶ συνετά, ἀλύπητα, σὰν ἓνα ἐθνικὸ κακὸ. Τοῦτο ἀπαιτοῦν ἡ ἠθική, ἡ τιμὴ, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀνάγκη, ὁ ἐθνισμός, ὁ ἀνθρωπισμός, τὸ σέβας πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ὁμορφίαν, ὅ,τι συμφέρει στὸν κοινωνικὸν τὸν ἄνθρωπο, ὅ,τι τὸνώνει τὸν ἄνθρωπο τὸν ἐσωτερικόν. Ἐνὰ μέσο ἀπὸ τὰ λαμπρότερα γιὰ νὰ πάῃ μπροστὰ ἓνας πόλεμος σωστῆς σὰν ἐτοῦτον, εἶναι, νέοι μου φίλοι, μιὰ Συντροφιά σὰν τὴ δική σας. Φτάνει νὰ τῆς ρυθμίξῃ τοὺς χτύπους τῆς ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ γιομάτης ἀνυπόμονης καρδιάς κάποιος, καθὼς δὲν ἀμφισβῶν, νοῦς.

Θὰ ἤθελα νὰ μὴ σταματήσω στὸ γράμμα τοῦτο.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

I'

ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΕΣ

Ἐλᾶτε, ρωμιοπούλες μου, ἔλᾶτε! Ἐλᾶτε νὰ κάμουμε μαζί σας χωριό. Τοὺς ἀφήσαμε κάτω στὴν Ἀγορὰ τοὺς λεγόμενους. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνοιχτοκαρδὴ γειτονιά δική σας εἶναι τώρα. Κάθε πόρτα ὀρθάνοιχτη, κάθε κατώφλι πιασμένο. Ἀπὸ κοντὰ σας περνῶ καὶ μυρίζετε σὰ βασιλικὸς, σὰν ἀξεδίπλωτο μαντιλάκι, ὅ,τι βγήκε ἀπὸ μοσκομυρισμένο σεντούκι. Ἄν καὶ γέρος, μὰ ἡ δροσάτη αὐτὴ εὐωδιά σας φέρνει στὴν καρδιά μου ἀλλόκοτη τρεμουλίαν, κρυφὸ σπαρτάρισμα, κάτι ποὺ μὲ κάνει καὶ θαρρῶ πὺς ξανά-νιωσα καὶ θέλω κοντὰ σας νὰ μένω, νὰ σᾶς κρυφομιλῶ, νὰ σᾶς λατρεύω, νὰ σᾶς λέω πὺς εἰστε σεῖς καὶ ὅχι ἄλλες, πὺς τέτοια μάτια καὶ τέτοια χεῖλη στὸν κόσμο δὲν τὰ εἶδα, καὶ πὺς κρῖμα, μεγάλο εἴτανε κρῖμα νὰ μ' ἀφήσετε νὰ μισέψω στὰ ξένα μικρὸ ἀγόρι καὶ νὰ σᾶς στερηθῶ, ἐγὼ ποὺ μπορούσα

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 353.

νὰ τρελλαθῶ γιὰ τὴν ἀγάπη σας, μέρα καὶ νύχτα νὰ σᾶς τραγουδῶ καὶ νὰ μὴ χορταίνα.

Ἀκόμα δὲν ἦρθα κοντὰ σας, Νεράιδες μου, καὶ σᾶς ἀκούγω καὶ συντυχαίνετε, καὶ γελάτε, καὶ τὰ σκορπάτε στὸν ἀέρα τραγουδιὰ τὰ γέλοια σας καὶ τὰ λόγια σας βαλμένα σὲ σκοπὸ ποὺ οἱ πολιτισμένοι τῆς χώρας τονε λένε χωριάτικη προφορά! Κάθε τόνος τοῦ τραγουδιοῦ σας ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια σας βγαίνει. Τρομάζετε, καὶ ὁ τρόμος σας ξεχύνεται μὲ φιλὸ τσιριχτὸ ποὺ τοῦ κάκου ἀγωνίζονται μεγάλες τεχνίτρες νὰ τονε μιμηθοῦνε, καὶ τὰ γέλοια σας ἀντιλαλοῦνε στὸν ἀέρα σὰν κελαϊδήματα. Θυμῶνετε, κ' ἡ ὀργισμένη φωνή σας ἀνεδοκατεβαίνει σὰν τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου. Λυπάστε, καὶ τὸ μυρολόγι σας πέτρες ραγίζει. Ἀέξῃ δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ χαριτωμένο σας στόμα ποὺ νὰ μὴν ἱστορῇ τὴν καρδιά σας. Τὰ λόγια σας εἶναι καθρέφτης ποὺ παρασταίνει τίς χιλίες τῆς ἀλλαγῆς. Στὴ χώρα οἱ πολιτισμένες οἱ ἀδερφάδες σας δὲν τὸν ἔχουν αὐτὸν τὸν καθρέφτη. Ἐκεῖνες ξέρουνε λόγια ποὺ κρύβουνε τίς λαχτάρεις, τοὺς καημοὺς, τίς χαρές. Ἡ μουσικὴ τῆς καρδιάς τους εἶναι τονισμένη ἀπάνω σὲ ξένο σκοπὸ. Ὡς κ' ἡ μιλιὰ τους ἀπὸ τὰ ξένα εἶναι φερμένη. Ψεύτικο λουλούδι βαμμένο μὲ δανεισμένες θωρίδες, ὅχι σὰν τὸ βότανο ποὺ φυτρώνει στὰ φυλλοκάρδια σας καὶ ἀνθίζει στὰ χεῖλη σας, ποὺ μοσκομυρίζει καὶ μὲ γλυκομεθάει αὐτὴ τὴν ὥρα.

Δὲ λέω πὺς δὲν τᾶχετε καὶ σεῖς τὰγαθαίκα ποὺ βγαίνουνε γύρω στὰ τριαντάφυλλα. Γυναίκες δὲ θὰ εἴσατε δίχως αὐτά. Μὰ ἡ φύση σας τόσο τέλεια, τόσο τρανὰ καθρεφτίζεται σὲ κάθε σας λόγο, σὲ κάθε σας κάμωμα, ποὺ σᾶς βλέπει ἄνθρωπος καὶ λέει, — Ἀὐτὴ εἶναι ἡ γυναίκα· μὴ διαδάξῃς βιδλία νὰ τηνε νοιώσῃ. Μὴν προσμένῃς νὰ τῆς φύγῃ λόγος ἢ στεναγμός, ν' ἀπεικάσῃς τὸ τί συλλογιέται. Λαχταρεῖ; ἀγαπᾷ; μισεῖ; ζουλεῖ; κακίῳνει; Σώνει κοντὰ τῆς νὰ κάθεται, σώνει τὰ μάτια τῆς νὰ κοιτάξῃς, τὴ μιλιὰ τῆς ν' ἀκούς καὶ θὰ τὸ μάθῃς.

Ἐδῶ εἶναι τὸ χωριό, ἡ μάνα τῆς χώρας. Ἐδῶ βλαστίζουν καὶ ἀνθοβολοῦν ὅλα τὰνθρώπινα πάθη, ἔξω, στὸν ἀέρα, στὸν ἥλιο, ζωντανὰ καὶ δροσάτα λουλούδια, ὅχι στραγγισμένα μυρωδικὰ καὶ σὲ χρυσὲς μποτιλίτσες κρυμμένα.

Μπορεῖς, φίλε μου, νὰκούσῃς καὶ μερικὲς ἀνοιχτούτσικες κουθέντες ἐδῶ. Τίποτις δὲν τᾶχει ἡ μαριόλα ἐκείνη ἡ μικρὴ μὲ τὴ χοντρή τὴν πλεξούδα, τὸ σιγανὸ ποτάμι ποὺ κάθεται τώρα καὶ ἀκούγει τὴν κερὰ Φρόσω ποὺ συντυχαίνει γιὰ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Ζανῆ τοῦ περιβολάρη, τίποτις δὲν τᾶχει νὰρχίσῃ νὰ δηγᾶται στὴν πρώτη συνομιλήκη ποὺ ἀνταμώσῃ, τὸ τί ἔτυχε πέτσι σὰν παντρεύονταν ἡ μεγάλη τῆς ἀδερφή, τότες ποὺ ἀκουσε ὁ Ζανῆς ἀπὸ τὸ στρώμα του μιὰ πρωινὴ τὰ παιχνίδια καὶ περνούσανε γιὰ τὸ νίψιμο τοῦ γαμπροῦ, καὶ ἀπὸ τὴ βιάση του νὰ δῇ τὴν παρέα ἔτρεξε μισόγυμνος στὸ παράθυρο. Τέτοια

ΜΙΑ ΑΠΟΚΡΙΣΗ*

Θᾶπρεπε, ἂν δὲν εἴταν κάπως μακρὺ γιὰ τίς στήλες τοῦ φύλλου, νὰ παρᾶθετα ἐδῶ τὴ *Δέηση τῆς Μαρίας* καὶ τὸ δράμα τοῦ *Δάμπρον* ἀπὸ τὸ «*Δᾶμ. προ*», ὅπου ἡ ἔκφραση τοῦ ἀνθρώπινου, ποὺ εἶπα, παρουσιάζεται στὸν πρὸ τρανὸ βαθμὸ τῆς, τόσο τρανὸ ποὺ δὲν πιστέψω νὰ βρῶσκονταν ποιητῆς ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους νάρνηθεῖ νὰ τὸ ὑπογράψῃ. Εἶναι κιόλας τόσο γνωστό, ποὺ μπορῶ νὰρκεστῶ νὰ τὸ θυμίσω μόνο κ' ἐδῶ νᾶντιγράψω ἀπὸ τὸ ἴδιο ποίημα ἓνα ἄλλο συντομότερο κομμάτι, ποὺ δὲ μένει πίσω σὲ καμμιὰ ἀπὸ τίς ἀρετὲς τῆς ποίησης τοῦ Σόλων-μου, οὔτε ἀκόμα στὸ ὑπέροχο δραματικὸ στοιχείο, ποὺ κάτεχε σὲ τόσο πολὺ βαθμὸ ὁ ποιητῆς τῶν «*Ελευτέρων πολιτοκρημένων*».

Μοῦ φαίνεται πὺς πάω καὶ ταξιδεύω
Στὴν ἐρμιά τοῦ πελάγου εἰς τ' ὄνειρό μου·
Μὲ τὸ κύμα, μὲ τ' ἀνέμους, παλεύω

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 380.

Μοναχὴ, καὶ δὲν εἶσαι εἰς τὸ πλευρό μου·
Δὲ βλέπω μὲ τὸ μάτι ὅσο γυρεύω
Πάρεξ τὸν οὐρανὸν ἔς τὸν κίνδυνό μου·
Τόνε τηρᾶω, βόηθα, τοῦ λέω, δὲν ἔχω
Πανί, τιμόνι, καὶ τὸ πέλαο τρέχω.

Κι' οὐ τέτοια τοῦ λέω, μέσα μὲ θάρρος
Νά σου τὰ τρία τ' ἀρσενικὰ πετειοῦνται·
Τοῦ καραβιοῦ τὰ ξύλα ἀπὸ τὸ βάρος
Τρίζουν τόσο, ποὺ φαίνεται καὶ σκιοῦνται·
Τότε προβαίνει ἀφεύγατος ὁ χάρος,
Καὶ στρόνιωμα αὐτὰ κρυφομιλαιοῦνται,
Κι' ἀφοῦ ἔχουν τὰ κρυφὰ λόγια πωμένα,
Δάμνον μὲ κατὶ κουπιὰ τσακισμένα.

Μ' ἓνα μικρὸ χαμόγελο στὸ στόμα
Ἔρχεται ἡ κόρη ἐκεῖ καὶ μὲ σιμῶνει.
Τῆς τυλίγει ἓνα σάβανο τὸ σῶμα,
Ποῦ ἔς τὸν ἀέρα ὀλόασπρο φουσκάνει.
Ἀλλὰ πλὴλ χλωμασμένο εἶναι τὸ χρῶμα
Τοῦ χεριοῦ ποὺ ὁμωροστὰ μου ἀνισπᾶναι,
Καὶ τῆς τρέμει, ὅπως τρέμει τὸ καλάμι,
Δείχνοντας τὸ σταυρὸ ἔς τὴν ἀπαλάμη.

Καὶ βλέπω ἀπ' τὸ σταυρὸ καὶ βγώνει αἷμα·
Μαῦρο μαῦρο, καὶ τρέχει ὥσαν τὴ βροχὴ·
Μοῦ δείχνει ἡ κόρη ἀνήσυχον τὸ βλέμμα,
Τάχα πὺς δὲ μπορεῖ νὰ μὲ βοηθήσῃ.
Ὅσο ἐκεῖ τὰ κουπιὰ σχίζουν τὸ ρέμα,
Τόσο τὸ κάνουν γύρω μου ν' αὐδέσῃ·
Συχνοφᾷ ἀστραπή, σχίζει τὸ σκότος,
Καὶ τῆς βροντῆς πολυβρονίζει ὁ κρότος.

Καὶ τὰ κύματα πότε μᾶς πηδίζουν,
Ποῦ ἔς τὰ νέφη σοῦ φαίνεται πὺς νὰ σαι,
Καὶ πότε τόσο ἀνέλπιστα βυθίζον·
Ποῦ μὴν ἀνοίξῃ ἡ κόλαση φοβάσαι·
Οἱ κουπιήλατες κατὰ μὲ γυρίζουν,
Βλασφημοῦν, καὶ μοῦ λένε· Ἀνάθεμά σε·
Ἡ θάλασσα ἀποπάνου μας πηδαίει,
Καὶ τὸ καράβι σύψυχο βουλιάει.

Μὲ χέρια καὶ μὲ πόδια ἐνῶ ἔς ἐκείνη
Τὴν τροκνημιά, ποὺ μ' ἀνοίξε τὸ μνημα,
Τινάζομαι μὲ βία, καὶ δὲ μ' ἀφίνει
Νὰ βγάλω τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ κύμα,
Βρίσκομαι ἡ ἔρμη ἀνάποδα ἔς τὴν κλίνη,
Ποῦ ἄλλαις φοραῖς τὴ ζέστανε τὸ κρῖμα,

μπορεῖς νὰκούσης ἐδῶ πέρα πολλά. Κάμε ὅμως πῶς τὴ σιμῶνεις αὐτὴν τὴν τρελλή ποῦ τὰ ξέρει ὅλα, κάμε πῶς τῆς ζητᾷς ἕνα κρυφὸ φίλιν, κάμε πῶς τὴν ἀγγίζεις, ὥς εἶναι καὶ μὲ τὸ μικρὸ σου τὸ δαχτυλάκι, καὶ σοῦ γίνεται ἄξαφνα πύργος ποῦ στέκει καὶ διαφεντεύει τὴν τιμὴ τῆς, καὶ σοῦ καρφώνει τέτοια ματιὰ, ποῦ καταριέσαι τὴν ὥρα ποῦ γεννήθη- κες ἀπ' ἕνα κορίτσι πὺδ' ἀναντρος.

Καὶ δὲ θὰ τὴνε βρῆς μονάχα στὸ κορίτσι αὐτὴ τὴν ἀκαταπόνετη δύναμη τῆς τιμῆς. Αὐτὸ τὸ βλέ- πουμε καὶ στὶς χώρες, δηλαδὴ στὶς ρωμαϊκές τις χώρες. Ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ν' ἀπορήσης, εἶναι ποῦ βλέπεις τόσες καὶ τόσες λυγερὲς μαυροφύρες καὶ περνοῦν τὰγύριστα χρόνια τῆς νιότης στὴν ἄχαρη μοναξιά τῆς χηρείας, δίχως ἄλλη ἐλπίδα παρὰ νὰ μεγαλώσῃ τὰγόρι τους καὶ νὰ πιάσῃ τὸν τόπο τοῦ μακαρίτη! Τέτοιος ἥρωϊσμός, φίλε μου, μπορεῖ νὰ μᾶς γεννήσῃ καὶ ἄλλους ἥρωϊσμούς. Γυναίκα ποῦ μπορεῖ νὰ πνίξῃ στὰ στήθια τῆς τὴν μεγαλήτερη τὴ λαχτάρα ποῦ κληρονόμησε ἀπὸ τὴν Εὐα, μπορεῖ καὶ ἄλλες θυσιὰς νὰ κάμῃ. Μπορεῖ νὰ διδάξῃ τοῦ παι- διοῦ τῆς καὶ τὴν ἀγάπην ποῦ δὲν ξέρει ντροπῇ, τὴν τιμὴ ποῦ δὲ μαραίνεται, τὸν ἥρωϊσμό ποῦ δοξάζει πατρίδες. Μπορεῖ νὰ τοὺς στέλνῃ μιὰ μέρα μὲ κα- μάρι καὶ μὲ περηφάνεια ἐκεῖ ποῦ ποτίζεται ἡ γῆς ἀπὸ αἷμα καὶ φυτρώνουν ἔθνη.

Ἐνα κακὸ, ποῦ ἄλλες δασκάλισσες ἀπὸ τίς μαν- νάδες ὁ τόπος δὲν ἔχει! Βρῆκανε μιὰ στὰ παλιὰ τὰ χρόνια οἱ καλοὶ χωριανοί. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴ φέ- ρανε. Μελοπομένη τὴ λέγανε. Χίλιες μὸδες ἔφερε μαζί τῆς, ξελάγιασε τὰ κορίτσια, χάλασε καὶ τὴν ὁμορφιά τους. Αὐτὸ ὑπομονή· μὰ τὸ νόστιμο εἶναι ποῦ καὶ αὐτὴ ξελαγιάστηκε. Τοὺς πρώτους πέντ' ἔξη μῆνες ἔκαμε κάτι. Ἐμαθε τὰ μικρὰ νὰ διαβάσουν καὶ νὰ λέν πῶς ὑπάρχει ἐκεῖ κάτω καὶ μιὰ ρωμο- σὺνὴ δίχως ἀγάδες. Τὸ πρῶτ' ὅλ' αὐτά. Τάπομεσή- μερο εἶχε κέντημα καὶ ράψιμο. Οἱ μεγαλήτερες δι- δασκαν τίς μικρότερες καὶ ἡ δασκάλισσα πῆγαινε στὴν κάμερά τῆς νὰ ξεκουραστῇ. Μὴ ρωτᾷς τὸ τί καὶ τὸ πῶς, σώνει νὰ σοῦ πῶ πῶς ἔπαθε καὶ ἡ δα- σκάλα τὸ πάθημα τοῦ Πάτερ Νικηφόρου. Τραβή- χτηκε λοιπὸν ἀπὸ τὴ δασκαλικὴ καὶ ἄρχισε τὸ νοι- κοκεριό· ἐπειδὴ βρέθηκε φρόνιμη τοῦ παλικοκαριῦ ἡ μάννα καὶ τὴν πάντρεψε μὲ τὸ γιό τῆς.

Κ' ἔτσι ἔκλεισε τὸ Σκολεῖο τῶν κοριτσιῶν τότες, ὅπου ἦρθε ἄλλη, πὺδ' ἀσκημη. Κ' ἔμαθαν τὰ κορί- τσια νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν. Μὴ θαρρῆς λοιπὸν πῶς εἶναι ἀγράμματα τὰ κορίτσια ποῦ παί- ζουν τώρα τριγύρω μας. Δὲν προφταίνουν νὰ τὸ διαβάσουν καὶ νὰ τὸ γράφουν πῶς εἶναι σκληροποῦ- λες, πῶς τὰδέρφια τους εἶναι καταφρονεμένα, ἡ ζωὴ τους ντροπιασμένη καὶ ταπεινὴ. Σὰ νὰ χαμογελάς, θαρρῶ. Σὰ νὰ μὲ ρωτᾷς σὲ τί βιβλίον καὶ σὲ τί γλῶσ- σα τίς διαβάζουν αὐτὲς τίς τρέλλες. Ποιὸς πῆγε καὶ τὰ ξεμύδαλε τὰ κορίτσια. Οἱ δασκάλισσες τάχα;—

Μὴ φοβᾶσαι· οἱ δασκάλισσες τὰ μάθανε νὰ διαβά- ζουν· τὸ τί θὰ διαβάζουν, δὲν εἶναι δική τους δου- λειά. Εἶναι δουλειὰ τῆς ἔρμης τῆς τύχης. Κ' ἐπειδὴ ἡ τύχη δὲν τάφερε ἀκόμα ὥς ἐδῶ τὰ φράγκικα τὰ παραμύθια, οἱ χωριατοπούλες μας, σὰ μάθουν τὰ γράμματα καὶ νοικοκυρετοῦν, τὰ βάζουνε στὸ ράφι μαζί μὲ τὰλλα προικιά τους.

Τί κακὸ ὥς τόσο γίνεται μέσα σὲ καίνο τὸ πε- ριδόλι! Ἱστορικὸ περιδόλι. Τὴ βλέπεις ἐκεῖνη τὴν Τζιτζιφιὰ; Στὸν καιρὸ μου οἱ κοπέλλες κρέμαζαν ἐκεῖ κούνιες καὶ κουνιόουνταν καὶ τραγουδοῦσαν τὰ πονεμένα τους λιανοτράγουδα. Ἡ φωνὴ τους εἶταν καθὼς καὶ τώρα· φιλὴ φιλὴ καὶ χαμηλὴ, σὰ νὰ μὴν τολμοῦσε νᾶδῃ ἔξω μ' ὅλη τὴ δύναμή τῆς. Ἰσως ἔχει καὶ αὐτὸ τὸ λόγο τοῦ. Γιατί μάθες οἱ Τουρκοπούλες νὰ τραγουδοῦνε μεγαλόφωνα σὰν τὰν- δόνια, καὶ οἱ δικές μας χαμηλὰ χαμηλὰ καὶ συμμα- ζεμένα σὰν τίς τρουξαλλίδες; Θαρρῶ πῶς τὸ μάν- τεψες καὶ πῶς μὲ πίκρα μοῦ τὸ ξηγάς, πῶς τῆς ρωμαϊκῆς τῆς ψυχῆς ἡ χαρὰ προβάλλει στὸν κό- σμο μὲ προφύλαξη καὶ μὲ πάτημα μετρημένο, μὴν τύχη καὶ τὴν ἀρπάξῃ καὶ τὴν πνίξῃ κανέναν. Ἡ χαρὰ πρέπει νᾶδῃ, τὸ κορίτσι πρέπει νὰ τραγου- δῇσῃ καὶ ὡς γίνῃ ὅ,τι γίνῃ. Βγαίνει λοιπὸν σιγανὰ καὶ μὲ προσοχή.

Ἔτσι τραγουδοῦσαν καὶ τότες, μὰ τραγουδοῦσαν τραγούδια τῆς προκοπῆς, ὅχι τὰ νερόθραστα ποῦ τοὺς φέρνουν τώρα τὰ ξεντεμένα τὰδέρφια τους.

Ἐλα στὸ περιδόλι, νὰ τὸ δῆς πῶς δὲν εἶναι πιὰ ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Πρῶτο, ποῦ καθεμιὰ γλυκόχαρη μαυρομάτα δὲν εἶναι καθὼς τότες ντυμένη. Θὰ μοῦ πῆς ἀπλὴ καὶ καθάρια πάντα, μὰ εἶναι καὶ αὐτὴ σὰν τὴν ἀπλότητα τῆς καθαρεύουσας. Μήτε ρωμαϊκά, μήτε ἀρχαῖα, μήτε καὶ φράγκικα. Φουστάνι κομ- μένο γιὰ νὰ φοριέται μὲ κορσέ, καὶ κορσέ δὲ φορεῖ ἢ χωριατοπούλα. Τραχηλιά ἀνοιχτὴ καὶ μιμιπιλω- μένη, σωστῆς χωριανῆς τραχηλιά. Τακούνια ἀψηλὰ ἀψηλὰ, σωστὰ Παρισιάνικα τακούνια. Ἄν τὰ δῇ αὐτὰ κανέναν ὁλότελα ξένος, θὰ πῇ πῶς ἡ τρελλά- θηκε τὸ κορίτσι, ἡ ρούχα δὲν εἶχε νὰ βάλλῃ, καὶ ἔ- βαλε ὅ,τι βρέθηκε. Ἐμεῖς τότες θὰ τοῦ ποῦμε πῶς μήτε τὸνα εἶναι μήτε τᾶλλο. Τὴν κοπέλλα τὴν πῆρε τὸ ρέμα τῆς μόδας. Ἡ μόδα ἄλλοῦ ἀλλάζει μὲ τὴ μέρα, ἄλλοῦ μὲ τὸ μῆνα καὶ ἄλλοῦ μὲ τὸ χρόνο. Κάποτες ἀπὸ τὴν κορφή ὥς τὰ νύχια καὶ κάποτες χτυπάει ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ. Τί νὰ σοῦ κάμῃ τὸ κο- ρίτσι! Τὸ παραξάλλισαν οἱ δασκάλισσες καὶ οἱ ἀρρα- θωνιαστικοί. Τὸ κορίτσι, φυσικὸ τοῦ εἶναι νὰ θέλῃ νᾶρέσῃ. Ταξιδεύει ὁ γαμπρὸς ὥς τὴν Πόλιν, φέρνει μαζί τοῦ ὅσα βιεννέζικα στολιδάκια μπορεῖ. Τὸ κο- ρίτσι τὰ βάζει καὶ μασκαρεύεται γιὰ νᾶρέσῃ.

Ὅ,τι καὶ ἂν κοιτάξῃς μέσα στὴ Ρωμοσύνη, μὰ σὲ χωρὶς εἶσαι, σὲ χώρα, κορίτσι βλέπεις, ἀγόρι, ἕνα πρᾶμα παρατηρεῖς. Πῶς ὅ,τι μᾶς ἔμεινε δικό μας σιγὰ σιγὰ ἀποσκηδαιζοῦμε· ἐξὸν ἂν εἶναι τούρκι-

κο, καθὼς εἶναι νὰ ποῦμε τὰγαλίκι, ἢ στενοκεφαλιὰ καὶ τὸ πείσμα. Ἄκου τώρα νὰ δῆς. Τὴ γλώσσα μας τὴν πετάξαμε. Τὰ τραγούδια μας τὰ πετάξα- με. Τοὺς χοροὺς μας τοὺς ἀρνηθήκαμε. Τὰ τουφέ- κια μας, ἃ μένουν ἀκόμα σ' αὐτὰ τὰ μέρη, ὁ λόγος εἶναι ποῦ δὲν ἔλειψαν οἱ λαοί. Μᾶς μένει καὶ κά- ποιο φιλότιμο, καὶ αὐτὸ δὲ εἶναι ποῦ μᾶς χαντακώ- νει βαθύτερα. Ρωμαϊκὸ φιλότιμο πᾶει νὰ πῇ, νὰ κἀνῃς ὅ,τι δὲ σοῦ ταιριάζει. Νὰ μὴ φυλάγῃς τίπο- τις καθάριο ρωμαϊκὸ τίποτος ἄλλο παρὰ τὰ μαῦρα ἐκεῖνα τὰ μάτια, τὰ φεγγαρωτὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ βεργολύγιστα τὰ κορμιά. Πᾶμε, πᾶμε κοντὰ τους.

Ἄ μᾶς βλέπανε, θὰ πετοῦσαν καὶ θὰ κρυδοῦν- τανε σὰν τίς πέρδικες. Ποῦ νὰ τὸ φανταστῇ ἡ μι- κρούλα ἐκεῖνη ποῦ στέκεται ἀνάμεσα στὶς πορτο- καλλιές νὰ πειράξῃ τίς ἄλλες ποῦ τὴ γυρεύουν, ποῦ νὰ τὸ φανταστῇ πῶς κρυφοκοιτάζουμε τὸ ροδακινί τῆς τὸ χνούδι, ποῦ τῷχει ἀναμμένο τὸ τρέξιμο καὶ τὸ γέλιο! Κοίταξε σερπετάδα! Χαρὰ στον ποῦ θὰ τὴν κάμῃ βασίλισσά του! Φωνάζουν οἱ ἄλλες, γε- λοῦν καὶ πηδοῦνε γύρω, νὰ ξετρυπώσουν τὴν κρυμ- μένη τὴ Νεραϊδοπούλα. Σωπαίνει αὐτὴ. Κοιτάζει ἀπὸ τὰ φύλλ' ἀνάμεσα καὶ σκάνει στὸ γέλιο. Τὴν προδίνει τὸ γέλιο, τρέχουν οἱ ἄλλες καὶ γεμίζει ὁ κόσμος τσιριχτὰ καὶ φωνές. Γελᾶτε, γελᾶτε, μικροῦ- λες μου! Χαίρεστε τώρα, γιατί μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ τὸ νοιώστε πῶς θὰ μᾶς γεννᾷτε σκληρόπουλα.

Ἀρχοντικὸ σπιτιοῦ περιδόλι. Λεῖπει θὰ πῆς τὸ σιντριβάνι, δὲ σὲ λιγοθυμοῦν ἐδῶ τὰ μοσκοδότανα τοῦ Ἐφέντη, μὰ βασιλεύει χάρη, ποῦ τᾶλλο δὲν τὴν εἶχε τὸ περιδόλι. Ἰσως ἐπειδὴ ἐκεῖ ἔπεφτε ἡ ἀντηλιά τοῦ μεσημεριοῦ, καὶ ἐδῶ σκορπιέται ἡ δροσιὰ τῆς βραδιάς. Ἰσως ἐπειδὴ ἐκεῖ μουρμούριζαν περι- στέρια καὶ ἐδῶ παίζουν οἱ λωλὲς αὐτὲς πέρδικες· ἐκεῖ πάτημα γάτας δὲν ἀκουγες, καὶ ἐδῶ ὅλο τρέξιμο καὶ φωνές. Ἐκεῖ πνίγονταν κάθε κόχῃ στὸ γιανουμὶ, ἐδῶ κάθε λουλούδι τὸν τόπο τοῦ, κάθε τόπος τὸ βό- τανό τοῦ. Ἐκεῖ ραχάτι, ἐδῶ ζωὴ καὶ τάξη. Τὴν ἔχει ὁ Ρωμὸς τὴν τάξιν στὸ σπιτικό του καὶ ὡς τὴνε στε- ρεῖται τὸ ἔθνος τοῦ. Λὲς καὶ τόκαμε ὄρκο καὶ εἶπε τοῦ Τούρκου: «Μοῦ πῆρες τὸν τόπο μου; Χάρι- σμά σου. Νὰ σοῦ δεῖξω ἐγὼ ὅμως τώρα πῶς μπορῶ καὶ δίχως πατρίδα νὰ ζήσω· πῶς μπορῶ νὰ δου- λεύω, νὰ νοικοκυρεύω, νὰ παστρεύω, νὰ μαζεύω, νὰ πλουτίζω, νὰ στολίζω. Κάμε καὶ σὺ, ἂν μπορῆς, ἕνα τέτοιο περιδολάκι. Κάμε τέτοια κορίτσια νὰ παίζουνε μέσα. Τοῦ κάκου, δὲ θὰ μπόρῃς. Τέτοιο γούστο ἐσὺ δὲν τῷχεις. Ρωμαϊκὸ εἶναι αὐτὸ τὸ γού- στο. Μοῦ ἄρπαξες τὴν πατρίδα μου; Κράταγέ τὴν τὴν πατρίδα μου. Χάρισμά σου. Νὰ σοῦ κάμω ἐγὼ τώρα ἕνα περιδολάκι, ἕνα σπιτάκι, νὰ δῆς τί θὰ πῇ Ρωμὸς».

Ἔτσι μοῦ φαίνεται, σὰ νὰ παίζουμε μὲ περιδο- λάκια καὶ μὲ σπιτάκια μέσα στὸν κόσμο. Σὰν τοὺς φυλακισμένους, ποῦ γιὰ νὰ σκοτώσουν τίς μαῦρες

Καὶ μικρότατα κλαῖω πῶς εἶναι δίχως
Τὸ στεφάνι, ποῦ μῦταξες, ὁ τοῖχος.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ τοῖσω τὴ ζωντάνια, τὴν ἀ- λήθεια στὴν παράσταση τοῦ ὄνειρου, τὸ ζωντανὸ ξεσκέπασμα τῆς ἀγριεμένης, τῆς ἀπελπισμένης ψυ- χῆς τῆς Μαρίας σ' αὐτό, τὴ δύναμη, τὴ ζωηρότη- τῆς εἰκόνας, τὴ συντομία, τὸν πραγματισμὸ στὴν ἔκφραση, τὸ κάλλος τοῦ ρυθμοῦ, τὴν ἀρμονία καὶ τεχνικὴ ἀκριβεία τοῦ στίχου, τὸ πλαστικὸ καὶ πλέ- ρο τῆς μορφῆς; Ὅχι μόνον κάθε στίχος, κάθε λέξη εἶναι τιναγμένα ὁλότρεπα ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ, μὰ καὶ ὁλόκληρη κάθε στροφή, ὁλόκληρο τὸ ποίημα σφεντονισμένο αὐτούσιο, μονοκόμματο, ἄρτιο ἀποκαί- μέσα. Ὁ κόπος πουθενὰ ὁρατός, οὔτε τὸ παρμι- κρότερο σκόντημα στὴν ἀρμονία. Τὰ ἴδια πλεο- νεχτήματα σὲ δυνατότερο βαθμὸ μάλιστα στὴ Δέηση τῆς Μαρίας, τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνώτερης τέχνης σ' ὅ,τι καὶ ἂν μᾶς μένει ἀπὸ τὸ «Δάμπρο». Ἡ ὑπόθεση τοῦ ποιήματος ἀρκετὰ ρωμαντικὴ, βυ- ρονική, τῆς ἐποχῆς τῆς τέλους. Μὰ ποιὰ ἀλήθεια στὰ κατέκαστα καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὴν ἔκφραση! Εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες ἀρετὲς τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ μπορούσε νὰ διδάξῃ ὅχι μόνον τοὺς πρωτοτέ-

ρουγους λυρικοὺς μας, μὰ καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πὺδ' ὄρμους στὴν ἡλικία δραματογράφων.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὰ κομμάτια αὐτὰ τοῦ «Δάμπρου», δὲν εἶναι τὰ συντρίμια ἀπὸ τὸν «Κρητικὸ» καὶ ἀπὸ τὸν «Πόρφυρα», δὲν εἶναι τὰ κέ- ρια συντομότερα λυρικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ ὁ βελὺς στοχασμὸς τοῦ, περασμένος ἀπ' τὴ θερμὴ τῆς ψυχῆς τοῦ, φεγγοβολεῖ σὲ στίχους ἀφάνταστα ἀρμονικοὺς καὶ πλείους γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς γλώσσας μας στὸν καιρὸ τοῦ ποιητῆ, μὰ καὶ αὐτὸς ὁ «Ὑμνος στὴν Ἐλευθερίαν», ὁ κατηγορημένος τότε γιὰ ρητορικός, μένει στὸ σύνολό του ἀνώτερος καὶ ἀπ' τὰ καλύτερα ἔργα τῶν νεωτέρων τοῦ ποιητῶν, μὲ ὅλο τὸντις τὸ κάπως ἀπλαστο ἀκόμα τῆς μορ- φῆς τοῦ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀνώτερο τὸ βρίσκω στὴν ἔ- φταστη ἀκόμα ἀπ' ἄλλον δύναμη πολλῶν μερῶν τοῦ, στὸ ὕψος ποῦ ἀνεβλίνει ἡ ἰδέα καὶ ὁ λυρικὸς ἐν- θουσιασμός, στὴν καθολικότερη, ὑπερπατριδικὴ ἀντί- ληψιν τῆς ἐλευθερίας, ποῦ περνᾷ ὁρμητικὰ στὸ ποίημα:

Ἄλλο ἐσὺ δὲ συλλογιέσαι
πᾶρεξ ποῦ θὰ πρωτοπᾷς.
Δὲ μιλεῖς καὶ δὲν κουνιέσαι
στὰς βουσίαις ὅπου ἀγροικᾷς.

Σὰν τὸ βράχον, ὅπου ἀφίνει
κάθε ἀκάνθαρο νερό,
εἰς τὰ πόδια του νὰ χύνη
εὐκολόσφυστον ἀφρό,

Ὅπου ἀφίνει ἀνεμοζάλη,
καὶ χαλάει καὶ βροχή,
νὰ τοῦ δέρονται τὴ μεγάλη,
τὴν αἰὼνα κορυφή.

Δυστυχία του, ὃ δυστυχία του,
ὅποιον θέλει βρεθῇ
στὸ μαχαίρι σου ἀποκάτου
καὶ σ' ἐκεῖνο ἀντισταθῇ!

Ἔτσι βρίσκει ἔκφραση τὸ βαθύτερον ἀνθρώπινο στὴν ποίησιν τοῦ Σολωμοῦ. Αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀνεβάζει σὲ ἀνώτερη ποιητικὴ δημιουργία καὶ τὰ κομμάτια ποῦ ἔχομε μονάχα ἀπὸ τοὺς «Ἐλευτέρους πολιορ- κημένους» μαζί μὲ τὸν ἀπλὸ σκελετὸ τῆς κεντρικῆς ἰδέας τους. Μπορεῖ κανένας νὰ μὴ συμφωνεῖ μὲ τὴ φιλοσοφικὴ ἀντίληψιν τοῦ ποιητῆ, ὥστόσο τὸ βάθος τῆς σκέψης τοῦ δὲν μπορεῖ νὰ μὴν τὸ θαμάσει καὶ

τους ὥρες, ζωγραφίζουν εἰκόνες ἀπάνω στοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς.

Μ' ἄς μὴν τὸ φαρμακώσουμε τὸ γλυκό μας τᾶ-
γέρι μὲ λόγια πικρά. Παίξετε, λυγερές μου, παί-
ξετε. Πρέπει νὰ παίξετε ἐσεῖς. Ἀφήστε τὰ κλάματα
γιὰ τοὺς δόλιους ποὺ θὰ γεννηστε.

Ἔλα μέσα στὸ σπίτι. Ἀς ρίξουμε μιὰ ματιά στ'
ἀρχοντικό τοῦ μεγαλήτερου προεστοῦ μας πρὶν ἔρθῃ
ἀπὸ τὴν Ἀγορὰ καὶ πατήσῃ τίς φωνές καὶ κάμῃ
τὸν κόσμον ἄνω κάτω. Δὲν εἶναι, λέει, κακὸς, μόνο
ποῦ θυμώνει. Θυμώνει, λέει, μὲ τὴ γυναῖκα του σὰν
ἀργῇ τὸ φαεῖ. Νὰ θυμώσῃ μὲ τοὺς προπατορικούς
του ἐχτρούς δὲν ταιριάζει. Νὰ πιάσῃ Τοῦρκο καὶ
τὸ ζουμί του νὰ βγάλῃ, βάρβαρο πρᾶμα! Ἐθυμαί-
νει λοιπὸν μὲ τὰ λόγια στὴν κακόμοιρη τῇ γριά του.
Τὶς γόδες του βλέπω ἐκεῖ στὴν κώχη καὶ τρόμος μὲ
πιάνει.

Ἀγερικὸ σπίτι κ' ἡ πᾶστρα φέγγει πέρα καὶ
πέρα. Μαρμαρόστρωτη αὐτὴ στὴ μέση, τὸ σαλόνι
ἀπὸ τὴ μιὰ, ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ἡ τραπεζαρία καὶ στὸ
βάθος οἱ σκάλες. Παντοῦ χάρη, καλοπάθια καὶ βιός.
Παντοῦ τάξῃ καὶ πᾶστρα. Ἔλα νὰ σοῦ δείξω τὸ
μαγερεῖο, νὰ τὸ καμαρώσῃς. Ἀρχίσανε ν' ἀνάδουν
τὰ φῶτα. Ἀστράφτει τὸ μαγερεῖο μὲ τὰ καθάρια τὰ
πιατικά, μὲ τὰ γανωμένα χαλκώματα. Οἱ κάτασπρες
οἱ φουδοῦδες μῆτε κουκκὶ στάχτη ἢ κάρθουνο δὲν
ἔχουνε γύρω τους. Ἐδῶ εἶναι τ' ἀργαστήρι ποὺ δου-
λεύεται τὸ καλὸ τὸ φαεῖ, μὴν τύχῃ καὶ πεθάνῃ ὁ
Δημογέροντας ἀπὸ τὴν πείνα καὶ χάσῃ τ' ἀντιστύλι
τοῦ ὁ τόπος. Δὲν τὴ βλέπω τὴν κερά μας ἀπόψε
στὸ μαγερεῖο. Δὴ καὶ μοναχὲς παραστέκονται στίς
φουδοῦδες, ἡ γριά ἡ παρακώρη καὶ τὸ δευτέρό τους
κορίτσι. Τὸ μεγαλήτερο τὸ κορίτσι τους θὰ τὸ βροῦμε
ἀπάνω, στ' ἀγαπητὸ τῆς παράθυρο.

Ἡ γριά ἡ παρακώρη ποὺ βλέπεις, εἶναι τώρα
χρόνια ποῦ ἦρθε σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ἀπὸ ἀντικρινὸν
χωριουδάκι. Πρέπει νὰ εἶδε καὶ νὰ πάθε πολλὰ στὸν
καιρὸ τῆς. Κοίταξε μάτια μεγάλα καὶ θαμπωμένα,
φρύδια πυκνὰ καὶ μαῦρα σὰ βδέλλες, στόμα συμμα-
ζεμένο καὶ ἀποφασιστικὸ, πρόσωπο χλωμὸ ποὺ δὲ, τὸ
πιάνει μῆτε ἡ ἀναλαμπὴ τῆς φωτιᾶς. Σὰ μάγισσα
φαίνεται, μὲ τὴ μαγουλίκα τῆς καὶ μὲ τὴν κίτρινη
τὴν ποδιά. Καθουρντίζει τὰ κρεατοκόμματα μὲ μιὰ
πίκρα στὴν ὀψὲς τῆς, ποὺ λὲς καὶ μαγερεῖ φαρ-
μάκι. Κοίταξε τί διαφορὰ ἡ κοπέλλα ποὺ κόβει τὰ
κυδώνια στὸ πλάγι τῆς. Εἶναι ἡ ἀγαπημένη τοῦ
προεστοῦ, γιατί, λέει, τοῦ μοιάζει. Ἐχει τὰ σταχτε-
ρά του τὰ μάτια καὶ τὸ στρογγυλὸ τοῦ σαγόνι. Μὰ
ὁ ἀρχοντας, θαρρῶ, δὲν μπορεῖ νάχη καὶ τόση χάρη.
Αὐτὸς σὰν ἀνασηκώσῃ τὰ μανίκια του νὰ τοῦ χύσῃ
ἡ χαδεμένη του νὰ πλυθῇ, δὲ θὰ φεγγοδολοῦνε δυὸ
τέτοια μπράτσα ἀποπάνω ἀπὸ τὴν ἀσημένια λεκάνη.
Ἐχει, λέει, ἡ μικρὴ καὶ τὴν καλοσύνη τῆς μάννας
τῆς. Ἀγία καλοσύνη! Ἐσὺ μονάχα σώνεις νὰ στο-
λίσῃς κοπέλλας πρόσωπο! Ἀγαπᾷ, λέει, πολλὸ καὶ

τὴ θεὰ Γιαννούλα, τὴν παρακώρη. Οἱ ἄλλες παί-
ζουν καὶ τραγουδοῦν, καὶ αὐτὴ τρέχει στὸ μαγερεῖο
καὶ βοηθᾷ τῆς Γιαννούλας. Κ' ἡ γριά τὴν ἀφίνει,
γιὰ νὰ τ' ἀκούγῃ ὕστερα ὁ ἀφέντης καὶ νὰ τὸ χαί-
ρεται, ποῦ ἡ χαδεμένη του τόκαμε πάλι τὸ κυδω-
νάτο.

Τὴν ἔστησαν τώρα τὴν κατσαρόλα. Τώρα τὸ
φαεῖ βράζει. Καθίζει στὸ μαξιλάρι τῆς ἡ γριά, παίρ-
νει τ' ἀδράχτι τῆς, κ' ἡ μικροῦλα πάντα κοντὰ τῆς.
Κάτι ἔχει νὰ τῆς πῇ ἡ γριά, καὶ πρέπει νὰ τὴν ἀ-
κούσουμε.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Ὁ κ. Πάλλης ἔλαβε τὸ ἀκόλουθο γράμμα
ἀπὸ ἓνα δῆμο τῆς Μακεδονίας:

Δὲν εἰξεύρομεν πῶς νὰ γράψωμεν διὰ νὰ κατα-
λάβετε τὴν χαρὰν μας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς
σᾶς διὰ τὰ βιβλία ποὺ μᾶς ἐστεῖλατε, καὶ μάλιστα
τὴν Ἰλιάδα ποὺ οἱ ξένοι καὶ οἱ Βούλγαροι τὴν με-
τέφρασαν καὶ ἡμεῖς δὲν εἰξεύραμεν τί ἦτο. Ἀλλὰ
δυστυχῶς ἀκόμη δὲν ἔχουν ὁκοπὸν νὰ μᾶς φωτίσουν
καὶ μόνον μὲ τὴν γραμματικὴν θὰ μᾶς κάμουν βλά-
κας, καὶ οὔτε ιδεάν εἰχομεν περὶ Πατρίδος, δόξα
εἰς τὸν Θεὸν ὅπου πρῶτην φορὰν ἐφέτος καὶ ἡμεῖς
καταλάβαμεν.

Σὲ παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς στείλῃς καὶ μερικὰ
Ταμπουράς καὶ Κόπανος ἕως εἴκοσιν, διὰ νὰ δώσω-
μεν καὶ εἰς τοὺς ἀπουσιάζοντας σήμερον εἰς ἐκδρομὴν.

Διατελοῦμεν μετὰ σεβασμοῦ.

Ἐν τῇ 22 Μαΐου 1909.

Οἱ εὐγνωμονοῦντες

(Ἀκολουθοῦν 14 ὑπογράφες)

Ὁ κ. Πάλλης ἔλαβε καὶ τὸ ἀκόλουθο
γράμμα ἀπὸ τὸν ἴδιον δῆμον:

Ἐξοχε πατριῶτα,

Ἦλθα ἀπὸ ταξίδι εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ
παντοῦ εὗρηκα βιβλία ἰδικὰ σας, τὰ ὅποια διαβά-
ζουν μὲ χαρὰν καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ μας, Ρωμανισταὶ
καὶ Βουλγαρισταὶ, δι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ πολλὸ νὰ
μὲ στείλῃτε καὶ θὰ τὸ ἔχω γιὰ τιμὴ μου καὶ εὐγνω-

μοσύνη καὶ μάλιστα εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ποῦ ἔλα μᾶς
εἶναι δύσκολα.

Διατελῶ μὲ μεγάλῃν τιμὴν

Ἐν τῇ 26]5]1909.

Ἀπὸ τὸν ἴδιον δῆμον ὁ κ. Πάλλης ἔλαβε καὶ
τὸ ἀκόλουθο γράμμα:

Ἐξοχε πατριῶτα,

Βεβαίως ἐγίναμεν ἐνοχλητικοί, ἀλλὰ πάλιν κα-
ταλαβαίνομεν ὅτι ἡ μεγάλη καρδιά σας καὶ ἡ γιὰ
τὴν πατρίδα ἀγάπη σας εἶναι μεγάλη, πολὺ δὲ πε-
ρισσότερον διὰ τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἡ ὁποία τόσα ἔ-
παθε μέχρι σήμερον καὶ εἴμεθα εἰς τὸ σκότος.

Ὁ λόγος μου εἶναι νὰ σᾶς παρακαλέσω ἐν ὀνό-
ματι τῆς Σχολῆς τῆς πατρίδος μου «Ἀχρίδος» διὰ
νὰ στείλῃτε μερικὰ βιβλία καὶ εἰς τοὺς μαθητάς.

Διατελῶ μὲ μεγάλῃν τιμὴν.

Ἐν τῇ 23 Μαΐου 1909.

Ὁ Διδάσκαλος

Ὁ κ. Πάλλης ἔλαβε καὶ τὸ ἀκόλουθο
γράμμα ἀπὸ ἄλλο Μακεδονικὸν δῆμον:

. . . . 15]7]1909.

Ἀξιότιμε κ. Ἀλέξ. Πάλλη

Εἰς Λίβερπουλ

Πήραμε τὸ γράμμα σας τῶν 15 τ' ἀπερασμέ-
νου μῆνα, ποῦ μᾶς γράφετε, ὅτι θὰ σταλθοῦν οἱ
χάρτες πρὸς τὴν Πόλιν καὶ ἐφαριστοῦμε πολὺ τὴν ἀ-
γάπῃ σας. Γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου μας, ἐννοια
σας, τὰ σπουδάζομε ἀπλᾶ, πραχτικὰ καὶ χαριτω-
μένα. Φτάνει πιά, τί μᾶς τύφλωναν ὡς τώρα μὲ τοὺς
σκολαστικισμούς. Μᾶς πέρασαν οἱ ἄλλοι χιλιάδες
χρόνια κ' ἐμεῖς ἀκόμα κοιμούμαστε βαθιά· αὐτοὶ
ποῦ λέν, πῶς βαστοῦν τὸν Ἑλληνισμό ψηλά, αὐτοὶ
μονάχα θὰ μᾶς παραχώσουν ζωντανούς.

Διαβάζομε τὴν ἐφημερίδα Σαλονίκης «Νέα Ἀ-
λήθεια» καὶ γλέπομε τὸ κατὰ τρεγμα γιὰ σᾶς· κάμτε
πολύ, πολὺ χρυσὰ ποὺ κοπανίζετε τοὺς καλογέρους
πῶχουν θεμέλιο τὸ «τί θὰ φᾶμε καὶ τί θὰ πιούμε»·
ἀνάθεμα κ' ἂν τοὺς μέλῃ πεντάρη γιὰ τὸ ἔθνος.
Τοὺς κακοφαίνεται τώρα π' ἀνοίξαμε λίγο τὰ μά-
τια μας· θέλουν καὶ παρακαλοῦν νᾶμαστε αἰώνια
τυφλοί.

Σᾶς ἐφαριστοῦμε πολὺ.

Οἱ Διδάσκαλοι

(Ἀκολουθοῦν 3 ὑπογράφες)

δὲν μπορεῖ νὰ μὴν αἰστανθεῖ βαθιά, ξαναλέω, τὸ
ἀνθρώπινο καὶ νὰ μὴν ξαφνιστεῖ ἀπὸ τὸ πλέριο τοῦ
στίχου καὶ τὴν ἐκφραστικὴν ὁμορφίαν καὶ δύναμιν, ποὺ
βρήκε ἡ γλώσσα μας στὴν τέχνη ἐνὸς ποιητῆ ἐδῶ
καὶ τρία τέταρτα σχεδὸν αἰῶνα.

Ἀπὸ τὴν ἀπειρὴν ἐρμιά τὰ μάτια μαθημένα
Χαμογελάσαν κ' ἄστραφον κ' εἶπαν τὰ μαῦρα χεῖλη
«Παῖδι στήν πόρτα χαιρεταί με τὴ βοή, ποῦ στέρνεις,
Μπροστά, λαγέ, στὸν κυνηγὸ, κατακαμπῆς καπνίζεις»
Γλάρε, στρεβδόφλουτσα ξερνᾶς, ἀφρό, σαλιγκοκαῦκι.
Καὶ τώρα δά, τ' ἀράθυμο πάτημ' ἀγοπορῶντας,
Κατὰ τὸ κάστρο τὸ μικρὸ πάλι κνιτᾷ, καὶ σφίγγει,
Σφίγγει στενὰ τὴ σπάθη του στὸ λοβωμένο στήθος,
Π' ἀργόικα μέσα τὴν καρδιά μεγάλη καὶ τὴ θλίψη.

Ἔστησε ὁ ἔρωτας χορὸ μὲ τὸν ξανθὸν Ἀπρίλη,
Κ' ἡ φύσις ἤρθε τὴν καλὴ καὶ τὴ γλυκεῖα τῆς ὥρα,
Καὶ μὲς τὴ σκιά, ποῦ φούντωσε καὶ κλεῖ δροσιᾶς
[καὶ μύσχους,

Ἀνάκουστος κελαιδισμὸς καὶ λιποθυμισμένος.
Νερὰ καθάρια καὶ γλυκά, νερὰ χαριτωμένα,

Χύνονται μὲς τὴν ἄβυσσο τὴ μοσχοβολισμένη,
Καὶ παίρνουνε τὸ μύσχο τους καὶ ἀφίνουν τὴ δροσιά
[τους

Κι' οὔλα στὸν ἥλιο δείχνοντας τὰ πλούτια τῆς πηγῆς
[τους.

τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ καὶ κάνουν σὰν ἀηδόνια.

Ἀγγελε, μόνον στὸν νεῖρο μου δίνεις τὰ φτερά σου;
Στὸν νεῖρο, ποῦ σ' τὰ πλάσε, τ' ἀγγεῖο τ' ἐρ-
[μῆς τὰ θέλει.

Ἰδοὺ ποῦ τὰ σφυροκοπῶ στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα,
Χωρὶς φίλι, χαρῆς, μῆτι, βασιλίσσας μου!
Τὰ θέλω γῶ, νὰ τὰ ἔχω γῶ, νὰ τὰ κρατῶ κλεισμένα,
Ἐδῶ π' ἀγάπης τρέχουνε βρούσας χαριτωμένας.
Κι' ἔκονα ποῦ λέγετε «Πουλὶ, γλυκεῖα ποῦ ν' ἡ
[φωνή σου!»

Ἀηδονολάλει στήθος μου, πρὶν τὸ σπαθί οὐ σήσῃ
Καλαῖς ἀνοαῖς παρηγοριά στὴ βαρεῖα νύχτα κ' ἔρημ.
Μὲ σᾶς νὰ πέσω 'ς τὸ σπαθί, κ' ἂμποτε νὰ μαι
[πρῶτη!

Τὸ στραβὸ φέσι στὸ χορὸ τᾶνθια σταθὶ στολίζει,

Τὰ μάτια δείχνουν ἔρωτα γιὰ τὸν ἀπάνω κόσμον,
Καὶ στὴ θωριά του εἶν' ὁμορφο τὸ φῶς καὶ μαγε-
[μένο!

Τὸ ξαναλέω, ἂν ἀντιγράψω πρᾶματα, ποῦ εἶναι
γνωστὰ καὶ αὐτὰ κ' ἡ μεγάλη ἀξία τους, τὸ κάνω
γιὰ νὰ φέρω ζωντανότερη μιὰ ιδέα μιᾶς ποίησης
ἀνώτερης στὴ θύμηση ὅσων θὰ καταδεχτοῦν νὰ ρί-
ξουν ἓνα μάτι στίς γραμμὲς αὐτές. Ἐνα μόνο ἀκόμα
πολὺ σύντομο κομμάτι:

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΗΣ ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΡΟΔΟΣΤΑΜΟ

Στὴ θύρα τὴν δόλοχρησιν τῆς Παντοδυναμίας,
Πνεύματα μύρια παλαιά, πνεύματα μύρια νέα,
Σ' ἀνατρεοῦν γιὰ νὰ σοῦ ποῦν πῶς ἄργησες νὰ
[φτάσῃς.

Μὲ τὴν ψυχὴν τρεμάμενην μὲς τὴν χαρὰ τοῦ πόθου,
Ἀχ! σ' ἔσταυρα βασίλισσα στῆς γῆς ταῖς εὐτυχίας,
Ἐγὼ λαις ταῖς δοκίμαζα κνιτῶντας τὴ θωριά σου,
Στὴν πλάκα πέφτω καὶ θαρρῶ πῶς δὲ θὰ σοῦ βαρύνῃ,
Παρθέν', ἀπὸ τὰ χεῖλη μου, κ' ἀπὸ τὰ γόνατά μου.

πιδ σημαντικό—σταθίκατε παληκαρία ἀπέναντι οὐτοὺς δασκάλους σας καὶ τοὺς εἶπατε :

«—Ναί, εἶμαστε δημοτικιστὰδες καὶ δὲν τὸ κρύβουμε, γιατί κρύβεται μονάχα κείνος ποὺ κάνει κάτι κακό, καὶ ἡ δική μας ἡ πράξη εἶναι τίμια καὶ ἀνάγκη νὰν τὴ φωνάξουμε νὰν τὴν ἀκούσει ὅλο τὸ Ἔθνος πέρα πέρα.

«Θὰ σὰς ποῦνε μαλλιαρούς, θὰ σὰς γήξουνε δηλ. κατὰμουτρα τὸ ἀνόητο αὐτὸ ἐπίθετο ποὺ ἡ νεοελληνικὴ ἀνοησία τὸ δημιούργησε γιὰ νὰ χτυπήσει τὴν πρόοδο. Θὰν τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Εἶμαστε μαλλιαροὶ καὶ ἂ δὲν εἶτανε τόσο ἀνόητο τὸ μαμόθρεφτο ἐπίθετό σας θὰν τὸ σκώναμε γιὰ σημάια μας.

«Θὰ σὰς ποῦν πουλημένους. Θὰν τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Ναί, εἶμαστε πουλημένοι στὸ Ἔθνος μας. ἄφου γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀγωνιζόμεσθε.

«Θὰ σὰς ποῦν προδότες, θὰ σὰς κατηγοροῦν πὼς θέλατε νὰ πουλήσετε (!!) τὴν πατρίδα σας. Θὰν τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Ὅπως τὴν καταντήσετε ἐσεῖς τὴν πατρίδα μας, καὶ ἂ ζητήσουμε νὰ τὴν πουλήσουμε, ποῖός θὰ βρεθεῖ νὰ τὴν ἀγοράσει ;

*

«ΑΣ βρίζουν τοὺς βουλευτὰδες, ἄς κατηγοροῦν τὸ Βασιλιά. Μὴν τοὺς ἀκοῦτε. Κανείς ἀπ' αὐτοὺς δὲ φταίει. Κεῖνος ποὺ φταίει, ὁ μοναδικὸς ὁ φταίχτης, εἶναι ὁ Σχολαστικισμός, γιατί αὐτὸς ὁ Καταραμένος δούλεψε χρόνια καὶ χρόνια τώρα νὰ φέρει τὴν πατρίδα μας στὰ σημεῖνά της τὰ χάλια.

«Ἐσεῖς, παιδιά, τὸ ξέρετε πολυκαλὰ αὐτὸ καὶ νά, ἴσια ἴσια γιατί καταπιεστήκατε ἕνα τόσο μεγάλο ἔργο, γιατί ρηχτήκατε σὺψυχα σ' ἕναν τέτοιον ἱερὸ ἀγώνα. Ἐσεῖς τὸ ξέρετε καλὰ αὐτό. Διδάχτε το, κηρύχτε το καὶ στοὺς ἄλλους. Φωτίστε τοὺς γύρω σας. Γιατί νὰν τὸ ξέρετε, ὅχι ἀπὸ τὰ βιβλία, ὅχι ἀπὸ τὴς φημερίδες, ὅχι ἀπὸ τὴ Βουλὴ, μὰ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο πρέπει νὰ βγεῖ ἡ βροντερὴ ἡ φωνή—καὶ τότε θὰ σημάνει ἡ ἀσημένια καμπάνα τῆς Ἐθνικῆς Ἀνάστασης, ὅταν εἴη ἡ Νίστη, μὲ μιὰ ψυχὴ καὶ μὲ μιὰ φωνή, βροντοφωναίει ἀπὸ τὰ Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου :

«—Κάτου ὁ Σχολαστικισμός !»

*

ΕΤΣΙ θὰ μιλοῦσε ὁ «Νουμᾶς» στὰ πηληκαρία τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφίᾳς». Γιατί μᾶς συγκίνησε βαθιά, τὸ ξαναλέμε, ἡ παληκαρία ποὺ δέχανε νὰ ὑπογράφουνε φαρδιά πλατιά τὸ ἐπαναστατικώτατο καταστατικὸ τους.

Ὅταν ὁ Ἰδας, ἀπαντώντας σὲ κάτι χωράτὰ τοῦ κ. Φιλάρτου, δῆλωσε στὸ «Νουμᾶ» μὲ τὴν ὑπογραφή του ποῖός εἶναι, πολλοὶ ξαφνιαστήκανε μὲ τὸ ἀντίκιο φέρσιμό του. Ξαφνιαστικὴ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰδας μὲ τὰ συχαρήκια ποὺ τοῦ στέλνανε, καὶ μᾶς ρωτοῦσε :

—Μὰ τί ἔκαμα καὶ μὲ συχαίρουντοι ;

λένε, τὸ λυρικὸ διάχυμα, τὰ πλωμα τῶν φτερῶν τῆς φαντασίας. Ἡ τέχνη τοῦ Παλαμά δὲ γυρέβει νὰ κλείσει τὸ πολὺ στὸ λίγο, ὅλον τὸν κόσμον στὸ μικρό, μὰ νὰ χυθεῖ σ' ὅλον τὸν κόσμον μὲ ὅλο τὸ πλάτος τῶν φτερῶν τοῦ τραγοῦδιού του. Ὅσοι καὶ ἂν μὲ τοὺς «Ἰαμβοὺς καὶ ἀνάπαιστους», ποὺ τοὺς θυμοῦμαι μόνο ἀόριστα, ὅσοι καὶ ἂν μὲ τὰ «Κομμάτια ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἡλίου» καὶ τὴς «Ἐκκατὸ φωνῆς» προσπάθησε νὰ μᾶς δώσει ἀδείγματα τοῦ πῶς πλατιοῦ στοχασμοῦ στὸ πῶς λιγώστιχο τραγοῦδι, γιὰ νὰ μεταχειριστῶ τὴν ἐκφράση τοῦ ἴδιου ποιητῆ, ὅχι μόνον τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου του τὸ χαρακτηρίζει ἡ ἀντίθετη τάση, μὰ νομίζω κιόλα πὼς μᾶς ἔδωσε μὲ αὐτὴ καὶ τὰ ἀνώτερα δείγματα τῆς ποιητικῆς του μπόρεσης. Δὲν τὸ λέω γιὰ νὰ κατακρίνω. Μπορεῖ βέβαια ἡ συντομία, τὸ ἀπλὸ καὶ τὸ σφιγμένο νᾶναι ἡ ἀνώτερη μορφή τῆς τέχνης, ὅμως κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ ἀξία τῆς πρέπει νὰ μετρίεται περισσότερο μὲ τὴ σκέψη τῆς μορφῆς πρὸς τὴν οὐσίαν σὲ καθένα καλλιτέχνημα, παρὰ μὲ γενικούς κανόνες. Κ' ἔτσι, θαρρῶ, θὰ σταθεῖ ἄδικος κανὼν, ἂν θελήσει νὰ κρίνει τὴν ἀξία τῆς ποίησης τοῦ Παλαμά μὲ τὸ μέτρο μόνον τοῦ ἀπλωμάτος ἢ τοῦ συμμαζέμου της. Καὶ μὲ τὸν ἕνα καὶ μὲ τὸν

Φυσικά. Ἐνὰς ἄνθρωπος ποὺ ζεῖ καὶ δουλεύει κάτου ἀπὸ ἕνα κάπιο Χρέος καὶ δὲ ντρέπεται οὔτε φοβάται γιὰ τίς πράξεις του, ἀφοῦ τὸ συναισθάνεται πὼς οἱ πράξεις του εἶναι τίμιες, δὲν κάνει τίποτε σημαντικό μὲ τὸ νὰ βγεῖ καὶ νὰ φωνάξει ποῖός εἶναι καὶ γιὰ ποῖό σκοπὸ δουλεύει. Ξέρετε τί δρόμο θάχε πάρει τὸ Ζήτημα, ἂν ὅλοι ποὺ ἀγωνίζονται γι' αὐτό, ἀκόμα καὶ ὅσοι πρωτοπαίνουνε στὸν ἀγώνα, δὲν τὸ κρύβανε καὶ δὲν κρυβόντουσαν πίσω ἀπὸ τὰ ψευτονόματα, ἀκόμα καὶ ἂ δὲν τὸ ἀρνιόντουσαν—ἀφοῦ, ἀλλοίμονο, γίνεται καὶ αὐτό!—στὴν πρώτη ἀναμπαμπούλα πὼς εἶναι δημοτικιστὰδες ;

Ὅταν ὁ κόσμος βλέπει τὰ τέττα ἀναντρα φερσίματα μὲ τὸ δικίον του συλλογίζεται :

—Γιὰ νὰ κρύβονται αὐτοί, κάτι κακὸ θὰ κάμνουν ! Ἐνὼ ἂν παρουσιάζομαστε ὅλοι παληκαρία μπροστὰ στὸν κόσμον, ὅπως παρουσιάζεται σήμερα ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφία», ἡ παληκαρία μας θὰ γεννοῦσε τὸ θαυμασμό, ἀκόμα καὶ τὸ σέβας, ἀκόμα καὶ τὴν πεποίθησιν πὼς γιὰ κάτι τίμιο καὶ ἀληθινὸ ἀγωνιζόμεσθε.

*

ΘΕΛΑΜΕ νὰφύσουμε σήμερα τὴ στήλη τούτη παρθένα ἀπὸ κάθε ἄλλο ζήτημα. Κ' ἔτσι πρέπει νὰ γίνει. Ἄν ψηφίστηκε ἀπὸ τὴ Βουλὴ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις καὶ ἂν ἔγινε δὲν ξέρομε ποῖό ἄλλο καλὸ στὸν τόπον, γιὰ μᾶς δὲν ἔχουν καὶ τότε σημασία. Ὅτι ἔγινε καὶ ὅτι ἀκόμα εἶναι γιὰ νὰ γίνει, γιὰ μπυλάματα προσωρινὰ τὰ λογαριάζουμε καὶ τέττα εἶναι. Ἡ σωτηρία ἡ ἀληθινή θὰ μᾶς ἔρθε ἀπὸ τὸ Σχολεῖο, θὰ μᾶς ἔρθε ὅταν ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφία» πτύχει κείνο ποὺ ζητάει σήμερα. Σ' ἄλλη σελίδα τοῦ «Νουμᾶ» βλέπετε πὼς μιλοῦν οἱ δασκάλοι ἀπὸ διαφοροῦς δῆμους τῆς Μακεδονίας στὰ γράμματα ποὺ στέλνουνε στὸν κ. Πάλλη. Εἶδανε οἱ δασκάλοι ποῖά εἶναι ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ. Τὸ εἶδε καὶ ἡ φοιτητικὴ Νίστη σήμερα. Δὲ μένει ἄλλο παρὰ νὰν τὸ δεῖ καὶ ἡ ἐπίσημη Πολιτεία αὐριο, γιὰ νὰ γιορταστεῖ, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ἀποτελεσματικὴ πνευματικὴ ἐπανάστασις, ἡ ἀληθινὴ ἀνάστασις τῆς φυλῆς μας.

Βγαίνουνε σὲ λίγο

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Ἔργο 4. Κομμάτια πιάνου. Πρώτη σειρά (Νυχτιάτικο, Πατινάδα) σ' ἕναν τόμον φράγκα 4.

Ἔργο 3. Ἀπὸ χώρες καὶ χωριά. Τραγοῦδια γιὰ μιὰ φωνὴ μὲ πιάνο [γιὰ ἀψυλὴ φωνή] Πρώτη σειρά (Πατινάδα, ὁ ἥλιος λάμπει πάλι, οἱ γειτόνοι μὴ μᾶς δοῦνε) σ' ἕναν τόμον φράγκα 5.

[Γιὰ μεσαιωνικὴ φωνή] Δεύτερη σειρά (ἀγαπιόνταν, ἡ Μπαγιαντέρα, οἱ δυὸ διαλαλητάδες) σ' ἕναν τόμον φράγκα 5.

Ὅλα μαζί φράγκα 12.

ἄλλον τρόπο ἔχομε ὠραία καὶ μεγάλα ἔργα στὴν ποίηση τῶν αἰώνων καὶ τὴν ἀξία τῶν ἔργων αὐτῶν μὴ φαίνεται πὼς κατὰ πρῶτον λόγον τὴν δρίζει ἡ ἀξία τῆς οὐσίας καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς τους. Μὲ τὸ κριτήριον αὐτὸ θέλω νὰ σημάσω κ' ἐγὼ τὴν ποίηση τοῦ Παλαμά, εἴτε πησιάζει νὰ κλείσει τὸν πῶς πλατὺ στοχασμὸ σὲ λιγώστιχο τραγοῦδι, εἴτε ἀφίνεται στὸ ξέχυμα τοῦ στοχασμοῦ αὐτοῦ μὲ τὴν πλατυρρημοσύνη, μ' ἄλλα λόγια μὲ μέλει νὰ ξετάσω περισσότερο τὴν ἀξίαν τοῦ στοχασμοῦ καὶ τὴν ποιητικὴν ἐκφράση ποὺ παίρνει.

Δεύτερο χαρακτηριστικὸ τῆς ποίησης τοῦ Παλαμά εἶναι ἡ ἰδεολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ τῆς τάση, καὶ τὸ ξέρω πὼς δὲ θὰ μπορούσε κανένας νὰ δίνει μεγαλύτερη πίκρα στὸν ποιητὴ τῆς «Ἀσάλευτης ζωῆς» παρὰ ἂν τοῦ ἀρνηθεῖ πὼς εἶναι φιλόσοφος ποιητής. Μὰ καὶ μένα, ποὺ νομίζω πὼς ἡ ἀξία ἐνός ποιητῆ δὲ μετρίεται μὲ τὸ ἂν εἶναι ζωγράφος ἢ φιλόσοφος μονάχα—γιὰ νὰ μεταχειριστῶ ξανά τὴν ἐκφράση του—μὰ περισσότερο μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ ὕψος ποὺ φτάνει σὰ ζωγράφος ποιητῆς ἢ σὰ φιλόσοφος ποιητῆς, ἄς μὴ συχωρεθεῖ νὰ μὴ στοχαστῶ πολὺ τὴν πίκρα ποὺ θὰ δώσω σ' ἕνα σεβαστὸ μου φίλον, ξεταζόντας τὸ ἔργο του μὲ τὸ δικό μου μέ-

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τὸ ἴδιο γιὰ τὰ ἄτομα. Ὅποιος δὲν ἔχει δύναμη, δὲν ἔχει καὶ δικαιώματα. Γι' αὐτὸ καθέναν πασχίζει νὰ μὴν εἶναι ἀδύνατος. Γι' αὐτὸ καθέναν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη, ἀποχτῶντας δική του δύναμη, νὰ μετριάξῃ τὴν ἰσχύ καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀγριότητα καὶ ἀκολασία τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ εὐκολὰ ἡ ἰσχύ ἀρισθεύεται τὸ δικαίον, λέγοντας πὼς αὐτὴ εἶναι τὸ δικαίον. Ποῖός τάχα θ' ἀρισθητῇ τὴν ἀλήθειαν ποὺ καὶ οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθιμα καὶ οἱ κοινωνικὲς συνθήκες καὶ τὰ ἠθικά καὶ τὰ θρησκευτικὰ παρaxyγέματα ἔχουν ἔννοια καὶ ὑπόστασις μόνον πρὸς ὄφελος τοῦ ἰσχυροῦ, εἴτε εἶναι αὐτὸς ἄτομον, οἰκογένεια, τάξη, ἔθνος ; Καὶ ποῖός θ' ἀρισθητῇ τὴν ἀλήθειαν ποὺ σὲ πρωτόγεννη κοινωνίαν καὶ οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθιμα καὶ καθὲς ἄλλο παράγγελμα, ποὺ σκοπὸ τοῦ ἔχει τοῦ κοινωνικοῦ βίου τὴ ρύθμισιν, βαρύνει μονάχα καὶ ἀποκλειστικὰ τοὺς ἀδύνατους καὶ τοὺς ἀπροστάτευτους ;

Αὐτὸ ἐξηγᾷ καὶ τὸ ἀξιοδακρυτὸ στὴν Ἑλλάδα φαινόμενο τῆς ἀνυπαρξίας καὶ νόμων καὶ ἐθίμων καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραγγελμάτων. Ἡ ἀνυπαρξία, ἡ ὁρθώτερα, ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἐφαρμογὴ ὅλων τούτων τῶν παραγγελμάτων μόνον εἰς βῆρος τῶν ἀδυνάτων, ἐξηγοῦνται ἀπὸ τὴ θλιθερὴν ἀδυναμία τῶν ἀρχομένων τάξεων. Ὅλα τούτα θέλουν λάβῃ πραγματικὴν ὑπαρξὴ καὶ ἐφαρμογὴ ὅταν οἱ κατώτερες τάξεις ξυπνήσουν, δυναμώσουν καὶ τσακίσουν τ' ἀνῆθικα κεφάλια τῶν ὀργιαζόντων χειρῶν. Γιατί ὀργιάζοντα γουρούνια εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὑπουργοί, βουλευτὰδες, νομάρχες, δήμαρχοι τῶν πόλεων, ὑπάλληλοι τραμποῦκοι, ποὺ διορίζουν κ' ἐποπτεύουν ἄλλοι ἀρχι-τραμποῦκοι, τρανοὶ καὶ ἄγελατοι δασκάλοι, δεσποτάδες ἀχρεῖοι, καὶ λοιποὶ πλατοκαθσμένοι μεσαιωνικοὶ τσαγκαρῆδες, ποὺ ἀποτελοῦνε σήμερα, γιὰ εἰρωνείαν καὶ περιγέλιο τοῦ πολιτισμένου κόσμου, τὴν ἀρχουσα τάξιν στὴν Ἑλλάδα. Ἰσως ὅλοι οἱ αὐθαίρετοι αὐτοὶ τυραννίσκοι πρὸ πέντε αἰώνων νὰ ἐθεωροῦντο ἄνθρωποι καὶ πολῖτες, σήμερα ὅμως, στὸν αἰῶνα τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ κοινωνισμοῦ, δὲν μποροῦν μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ ἔχουν ἀ-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 380 φύλλο.

τρο. Καὶ μὲ τὸ μέτρο αὐτὸ μὴ φαίνεται πὼς ὁ ποιητῆς τοῦ «Δωδεκάλογου» ὅσοι καὶ ἂν θέλει νὰ βλέπει τὴ δύναμή του στὴν ἰδεολογικὴ ἀξία τῆς ποίησής του, ὥστόσο εἶναι ποιητῆς ἀνώτερος ἐκεῖ ποὺ συγκοινωνεῖ μὲ τὴ ζωὴ πῶς ἄμεσα μὲ τὸ αἶσθημά του, παρὰ ὅπου τὸ κάνει μὲ τὸ μέσο τῆς ιδέας. Γιὰ νὰ ἐξηγηθῶ καλύτερα, θὰ πῶ δυὸ λόγια τί ἐννοῶ μὲ τὴ διάκριση αἰσθηματος κ' ιδέας καὶ πὼς φαντάζομαι τὸ ρόλο τῆς τελευταίας στὴν ποίηση. Λέγοντας ιδέα, ἐννοῶ τὴ γενικὴ μορφή, τὸ ἀφαίρεμένο σκῆμα ποὺ παίρνει στὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κάθε κίνησις τῆς ζωῆς. Σκοπὸς καὶ οὐσία τῆς τέχνης εἶναι νὰ ἐκφράζει τὴ ζωὴ σὲ ὅλα τῆς τὰ φανερώματα καὶ κάθε κίνησις ζωικὴ ἀπὸ τὴν πρῆξιν ὡς τὸ ἀπλὸ αἶσθημα εἶναι τὸ ἀντικείμενό της. Μὰ καὶ τὸ αἶσθημα, σὰ μιὰ κίνησιν ζωικὴ καὶ αὐτὸ, δὲ μπορεῖ παρὰ νᾶχει ἀναγκαίαν κάπια γενικότερη ἔννοια γιὰ ἕνα νοῦ ποὺ ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ συνταίριαζέει καὶ νὰ κρίνει τὰ ζωικά φαινόμενα. Ἀρα κ' ἕνα ποίημα, ποὺ μᾶς ἐκφράζει ἔστω κ' ἕνα ἀπλὸ αἶσθημα, καὶ τοῦτο φτάνει ἀναγκαίαν στὴν ἐκφράση μιᾶς ιδέας, ἀρκεῖ τὸ αἶσθημα νᾶναι βαθὺ καὶ γνήσιο. Ὡστε μὲ κανέναν τρόπο ποιητὴ σοβερὴν ποὺ νὰ μὴ φτάνει στὴν ιδέα δὲν πιστεύω νὰ

ζώσας ἀνθρώπων καὶ πολιτῶν. Ὅχι, μὴ τὸ Θεό. Γιατί, ὡς ἀνθρώποι εἶναι ἀσυνείδητοι, εἶναι ἀνέθικοι, ἀφοῦ μὲ σκέψη πολλή, μὲ τέχνη περισσή καὶ χωρὶς τύφῃ τῆς συνείδησός τους, τρώγουν καὶ νοστιμεύονται τὸ αἷμα τοῦ ἀγγράμματος λαοῦ. Καὶ ὡς πολῖτες μὲ θαυμαστὴ κυναιδεία περιφρονοῦν τοὺς νόμους τῆς πατρίδας των, τοὺς νόμους ποὺ ἐπὶ τέλους αὐτοὶ ἐβλάσαν εἰς βάρος τῶν ἀδυνάτων, καὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ πῶς στοιχειώδη καθήκοντά των. Πῶς δὲ νὰ μὴ ἀδιαφοροῦν, ἀφοῦ αὐτοὶ εἶναι καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς πολιτείας; Ἀφοῦ ὁ λαὸς ποὺ κυβερνᾷ, μὴ ἔχοντας οὔτε πολιτικὴ οὔτε κοινωνικὴ συνείδηση, εἶναι ἀμορφὴ μάζα, ποὺ κάθε ἔξυπνος κατεργάρας μπορεῖ νὰ ζυμῶν;

Μὴ κανεὶς ἀντιπῇ πῶς ἡ ἀρχοῦσα τάξις δὲν ἔχει συνείδηση τῶν ὀργίων της. Εἶδ' αὖ ἐπαθλὴ καὶ δ' ἐωρακῶς μαρτυρεῖ. Δέκα μῆνες ἐθαύμασα τί θησαυροὶ νοημοσύνης ἐξοδεύονται στὴν πανουργίαν καὶ τὸ δόλο. Ὅλοι ὅσοι ἔχουν ἢ θέλουν νὰ ἐκπορθήσουν δημόσιες θέσεις ξέρον καὶ σκέφτονται καλὰ τί κάνουν. Σκέφτονται καὶ ἐνεργοῦν σὰν τοὺς λωποδύτες. Νὰ γελάσουν τοὺς ἄλλους, νὰ κλέψουν, νὰ φάνε, νὰ χορτάσουν αὐτοὶ, καὶ ἡ Ἑλλάς ὡς πᾶν κατὰ διαβόλου. Μήπως στὴν Ἑλλάδα ποὺ ὑμνοῦν καὶ χαϊδεύουν βλέπουν τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα παχνὶ γιὰ τὴν κοιλιὰ τους; Ξέρουν καὶ σκέφτονται καλὰ τί κάνουν. Καὶ ὅταν μὲ τρόπο τοῦ πῆς τίποτε, οἱ τιμιώτεροι θὰ σὲ βρῶν, οἱ πῶς τιποτένιοι θὰ σὲ στραβοκυτάξουν, θὰ σοῦ γλυκογελάσουν σὰν δειλοὶ ποὺ εἶναι, καὶ ὅταν ἀκούσουν ποὺ φεύγεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γιατί δὲν μπορεῖς πᾶν ν' ἀναπνέης τὴ βρώμα ποὺ σὲ πνίγει, θὰ σὲ συγχαροῦν γιὰ τὴν καλὴ σου ιδέα. Ξέρουν καὶ σκέφτονται καλὰ τί κάνουν. Νὰ τρῶνε θέλουν, καὶ στὸ φτωχικὸ τοὺς (πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι πλούσιο;) στὸ ἐλεεινὸ τοὺς τραπέζι κανεὶς νὰ μὴν τοὺς πειράξῃ. Αὐτοὶ ποὺ τρῶνε καὶ κάπως χορταίνονται καὶ γι' αὐτὸ καμιά φορά καὶ σκέφτονται, μετριοῦνται στὰ δάχτυλα. Ἀλλὰ τί μ' αὐτό; Ὁ λαὸς εἶναι «ὀλιγαρχικός», ὀλιγαρχέστατος. Τρώγει ὅ,τι ἔχει, ὡς εἶναι καὶ φλοῦδες ἢ ἄχουρα. Τὴ σκέψη, τὴ θέλει. Μήπως δὲν ἔχει σύνταγμα, καθολικὴ ψῆφο, Βουλὴ καὶ ἓνα σωρὸ ἄλλα πράγματα ποὺ τὸν κάνουν λαὸν ἐλεύθερο;

Ἀλλὰ est modus in rebus, καὶ ὁ Ζορμπὰς εἶναι ἥδη, ἂν δὲ σφαλλοῦμε, ἡ πρώτη ἐνσάρκωση τῆς κοινωνικῆς δυνάμεως τῆς Ἑλλάδος. Ἀς εὐχῇ τοῦμε νὰ μὴν εἶναι καὶ ἡ τελευταία. Γιατί ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἰσχυρὴς κοινωνικῆς τάξης, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἰσχυρὴ ἐργατικὴ τάξιν, ἀφοῦ ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει πῶς ἀληθινὴ κοινωνικὴ πρόοδος μόνον ἀπὸ μιὰν ἐσωτερικὴν πίεσιν μπορεῖ νὰ γένηται. Εἶναι τώρα κάμποσος καιρὸς ποὺ ὁ δημόσιος βίος μας σοβαρὰ καὶ δραστήρια ἐπικρίνεται. Ἀλλὰ ἡ κριτικὴ ποὺ γίνεται σήμερον τοῦ συνταγματικοῦ βίου

πρέπει γρήγορα νὰ ἐπεκταθῇ καὶ στὴν ἐλεεινὴ καὶ ἀθλίαν κατάστασιν τῆς κοινωνίας μας, γιατί ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ Βέβαιον, σὲ κάθε κοινωνία μανίζει καὶ τῶν τάξεων καὶ τῶν ἀτόμων δύσκολος ἀγώνας. Ἀλλὰ σήμερον ὁ ἀγώνας αὐτὸς τῆς ζωῆς ἔχει ἠθικοποιηθῇ καὶ κάθε μέρα ἠθικοποιεῖται, καὶ τὴν ἠθικοποίησιν αὕτη τὴ λέμε πολιτισμό. Στὴν Ἑλλάδα ὅμως ὁ κοινωνικὸς ἀγώνας δὲν εἶναι μόνον τραχὺς, ἐξαιτίας τῆς μικρότητος καὶ τῆς φτώχειας τοῦ τόπου, ἀλλὰ εἶναι καὶ βάρβαρος καὶ ἀνέθικος. Γράφω αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ βρῶσες τρέχουν ἀπὸ τὴν καρδιά μου τὰ λόγια τῆς πείρας. Θ' ἄφριναν ποτὲ γιὰ πάντα τὸν τόπον ποὺ μ' ἐγέννησε. ἂν δὲν ἐκιντύνει νὰ σκάσω σ' ἓναν ἀγῶνα βάρβαρον καὶ ἀνέθικον; Δὲν ξέρω ἂν ἄλλοι βρίσκουν στὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα τοῦ τόπου μας στοιχεῖα ἠθικῆς. Ἐγὼ ἓναν ἐλκλικήρον χρόνον δὲ βρῆκα παρὰ τὴν προσποίησιν, τὸ ψέμα, τὸ δόλο, τὴν συκοφαντίαν ὡς μέσα, καὶ ὡς μόνον σκοπὸ τὸν ψωμισμὸν, ποὺ ἀπόμεινε μοναδικὸ βραβεῖο γιὰ τοὺς τίμιους νικητὰς. Τὸ λαὸ τὸν ἀντιλήφθηκα ἀγῶνα, ἔξυπνον, ζωτικώτατον, ἀλλὰ φοβερὰ ἀδύνατον καὶ ἀδιοργάνωτον. Γι' αὐτὸ καὶ ὑποφέρει στὶς πλάτες τοὺς μεθυσμένους χορούς τῶν ἀρχόντων του, γιατί δὲν ἔχει τὴ δύναμιν νὰ τοὺς γκρεμίσῃ. Καὶ ὅταν ἡ τιμὴ τοῦ τόπου ρεζιλευτῇ, ὁ μόνος δυνατὸς ὀργανισμὸς τοῦ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ χαστουκίσῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πρωθυπουργούς, ὑπουργούς, βουλευτάδες καὶ λοιποὺς μάγκες τῆς πολιτείας. Κι ὁ λαὸς εὐχαριστῆται καὶ χειροκροτᾷ. Εὐχαριστῆται, γιατί αἰσθάνεται ν' ἀλαφρώνουν οἱ πόνοι του, καὶ χειροκροτᾷ, γιατί δὲν ξέρεи τί τοῦ γένεται. Ὅσο ὁ λαὸς μένει ἀδύνατος, δηλαδή ἀμόρφωτος καὶ ἀφώτιστος, ἀδύνατοι θὰ εἶναι καὶ οἱ ἀρχόντοι του καὶ ὁ τόπος ποὺ κυβερνᾷ, καὶ κάθε φορά ἀνῶφελα θὰ σπартхроῦν, μέσα ἢ ὄξω ἀπὸ τὸ σύνταγμα. Ἀλλὰ ποῖονε σφεύρει νὰ σκεφτῇ τὴν δυνάμειν τοῦ λαοῦ; Ὅχι βέβαιον ἐκεῖνους ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὴν ἀδυναμίαν του. Γι' αὐτὸ οἱ ἀνθρώποι τῆς σκέψης καὶ τῆς δράσεως ἔχουν τὸ χρέος νὰ ξεμασκαρώσουν τὰ κοινωνικὰ γουρούνια ποὺ γιὰ νὰ παχάινουν, καὶ μόνον γι' αὐτὸ, ἀπομυζᾷ τὸ αἷμα τῶν ἀρχαμμάτων, τῶν ἀνισχυρῶν καὶ τῶν ἀπροστατευτῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Σεπτεμβρίου εἶναι μιὰ καλὴ ἀρχὴ τῆς ἀναγκαίας ἀντίδρασης. Τὸ λυπηρὸν εἶναι ποὺ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐγενε ἀπὸ τὸ στρατό. Ἀλλὰ τὸ ἀνώμαλον τοῦτο γιὰ κάθε γερὴ κοινωνία φαινόμενο ἐξηγιέται ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν κάθε διοργανώσεως τοῦ λαοῦ, ποὺ προϋπόθεσιν τῆς ἔχει τὸ φωτισμὸν του. Καὶ τότε αἰσθάνονται ὅλοι τὴν ἀνάγκη κάποιου ἰσχυροῦ ὀργανισμοῦ, μιᾶς ἰσχυρῆς δυνάμεως ποὺ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἐπὶ τέλους τοὺς χειρότερους ἐχθρούς τοῦ ἔθνους ποὺ τοὺς λένε βουλευτάδες καὶ κομματάρχες. Μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ ποὺ ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Σεπτεμβρίου ἐστάθη ἀνάμικτη γιατί ὑπῆρξε

στρατιωτικὴ, καὶ ἀφοῦ εἶχε καλὴ τὴν ἐμπνευσιν καὶ ἐθνωφελὴ τὴν κατεύθυνσιν, εἶναι, νομίζουμε, δικαιολογημένη. Ὅποια καὶ ἂν ἐστάθηκε ἡ δράσις τῆς στρατιωτικῆς Ἐπανάστασης, πρέπει ξάστερα νὰ τὸ ποῦμε, πῶς κοινωνικὴ πρόοδος καὶ μὲ αὕτην ἐθνικὴ δυνάμειν εἶναι μοναχὰ δυνατὸς μὲ ἀμεσην ἀντίδρασιν καὶ ἰσχυρὴν πίεσιν ἀπὸ μέρος τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὰ κάτω θὰ ἔλθῃ τὸ μπουγιο ποὺ θ' ἀφάνισῃ τὸ βρώμικον ἀφρό. Φωτὰ λοιπὸν γιὰ νὰ βράσῃ τὸ καζάνι. Καὶ ἀφοῦ κάθε πράγμα ἔχει τὴν ἀρχὴν του, πρέπει καὶ ἡ ἀντίδρασις αὕτη ν' ἀρχίσῃ μὲ τὸ φωτισμὸν καὶ τὴν διοργάνωσιν τοῦ λαοῦ. Κάθε ἄλλο κίνημα θάνατος ἴσως προπαρασκευαστικὸ τῆς κοινωνικῆς Ἐπανάστασης, ἀλλὰ θάνατος πάντα παροδικὸ καὶ δὲ θὰ χαράξῃ στὴ σύγχρονον κοινωνίαν μας τὸ ἐντύπωμά του.

Πολλὰ βέβαιον χρειάζεται ἡ νεογέννητη κοινωνία μας. Τολμάω μάλιστα νὰ πῶ, ποὺ γιὰ ν' ἀνεβῇ στὸ ὕψος τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, δηλαδή σὲ κατάστασιν ἑμιλλας πνευματικῆς καὶ τίμιου συναγωνισμοῦ ποὺ νὰ μὴν ὑπερβαίῃ τὰ ὅρια τοῦ νόμου καὶ τῆς ἠθικῆς, θὰ χρειαστῇ ἀκόμη τὸ αἷμα πολλῶν γενεῶν. Ἀλλὰ τὴ στιγμὴ αὕτη ἔχει πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ πολῖτες. Ἡ Ἑλλάς γιὰ τὴν πρόοδόν της καὶ γιὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐθνικῆς της ὑπαρξεως χρειάζεται ἐσωτερικὴ ἐκπολιτιστικὴ ἐργασία, ἔχει ἀνάγκη νὰ διαπλάσῃ πνέματα καὶ χαρακτῆρες. Πείρα πικρὴ μ' ἐπεισε ποὺ ἡ ἀρχοῦσα σήμερον τάξις δὲν ἔχει δυνάμεις ν' ἀντιπροσωπεύῃ ἀπέναντι τῆς ἱστορικῆς οἰκουμένης τις παρὰδόσεις καὶ τοὺς πόθους τῆς Ἑλλάδος. Τῶν παραδόσεων καὶ τῶν πόθων τούτων ἄξιους ἐρμηνευτὰς καὶ παραστάτας, ἂν τὰ ὄνειρά μου δὲ μὲ γελοῦν, κκλοῦνται ν' ἀναδείξουν οἱ νέες γενεές, καὶ ἴσως ἴσως ἀπὸ τὰ κάτω. Οἱ νέες γενεές μποροῦν, σήμερον ἤδη, μὲ τὴν ἀνώτερη μόρφωσιν καὶ παιδείαν τους, πολὺ νὰ συντελέσουν στὸ ἔργο τῆς δημιουργίας ἰσχυρῆς Ἑλλάδος. Ὁ πολὺς ὅμως λαὸς ἔχει ἀνάγκη φωτισμοῦ γιὰ νὰ κταλάβῃ ἐπὶ τέλους τὰ δικαιώματά καὶ τὰ καθήκοντά του.

Τὸ συμπέρασμα μας εἶναι ποὺ ἡ σημερινὴ Ἑλλάς χρειάζεται ἰσχυρὴς κοινωνικῆς τάξης, καὶ μάλιστα ἰσχυρὴ ἐργατικὴ τάξιν. Ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία θὰ γένη δυνατὴ καὶ εὐρύθυμη, ὅταν ὁ κάτω λαὸς, ποὺ σήμερον δουλεῖ γιὰ νὰ πεινᾷ, φωτισμένος καὶ διοργανωμένος, ἀποχτήσῃ μὲ τὴ δικήν του δύναμιν τὰ δικαιώματά τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, ὅπως ἐδιάπλασε τοῦτα ὁ πολιτισμὸς τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, ἀφοῦ καὶ ἐμεῖς σ' ἡμεῖς τὴν χορεία τούτων τῶν κοινωνιῶν ζοῦμε καὶ θὰ ζήσουμε. Τέτοια ὅμως κατεργασία, ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ κοινωνικῆς τάξης ἰσχυρῆς, δὲν μπορεῖ νὰ γένη ἀνάμικτα. Καὶ ἀφοῦ, ἀργὰ ἢ γρήγορα, ἡ αἵματοχυσία εἶναι ὀφελιμὴ, εἶναι ἀναγκαία, εἶναι ἀναπόφευκτη, εὐχομαι, ποθῶ καὶ ἐλπίζω νὰ χυθῇ γρήγορα τὸ αἷμα ὅλων

ὑπάρχει. Τὸ μόνον ζήτημα ποὺ ἔχει κάπια σημασία εἶναι ἂν ἡ καθαυτὴ ποίησις εἶναι ἐκείνη ποὺ ἔχει πηγὴ τῆς τῆς ιδέας, ἢ ἐκείνη ποὺ φτάνει ἀναγκαίαν σ' αὕτη μὲ τὴ σοβαρότητά της. Εἶναι μιὰ γνώμη, ποὺ σ' αὕτη γέρνω καὶ ἐγώ, πῶς γενσιότερος τύπος ποιεῖται εἶναι ἐκεῖνος ποὺ νιώθει τὴ ζωὴ ἄμεσα μὲ τὴν αἴσθησίν του καὶ ὅχι μὲ τὸ μέσον τῆς ιδέας, ποὺ βλέπει περσότερον τὴ ζωντανὴ εἰκόνα της παρὰ τὰ φαιρεμένο νόμμά της, ποὺ βρίσκει πάντα καὶ δὲν ἐφεβρίσκει—γιὰ νὰ δανειστῶ τὴν ἔκφρασιν ἀπὸ ἓνα χαρακτηρισμὸν ποὺ κάνει τοῦ Γκαίτε κάποιος βιογράφος του. Μοῦ φαίνεται ὅμως πῶς αὐτὸ δὲν ἀποκλείνει νᾶναι τρανὸς ποιητὴς ἓνας ἄλλος, ποὺ χρειάζεται τὸ μέσον τῆς ιδέας γιὰ νὰ δημιουργήσῃ, φτάνει μόνον νὰ μπορεῖ νὰ πλάσῃ τὴν ιδέα του σὲ ζωντανὴ εἰκόνα. Μόνον ἡ σοβαρότητα καὶ δύναμις τῆς ιδέας καὶ ἡ δημιουργικὴ ἱκανότης τοῦ ποιητῆ νομίζω πῶς θὰ μετρήσουν τὴν ἀξίαν τοῦ πλάσματός του, ὅπως καὶ τὸ βάθος τοῦ αἰσθηματος τοῦ ποιητῆ, ποὺ δημιουργεῖ μὲ τὸν πρῶτον τρόπο, δίνουν τὴ δύναμιν στὸ πλάσμα του νὰ φτάσῃ στὴν ἀξίαν τῆς ιδέας. Ὡστε εἴτε μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπο πλάθει ὁ ποιητὴς, τὸ πλάσμα του ἐκφράζει μιὰ ιδέα. Ὁ μέτριος ποιητὴς ἀπόπου καὶ ἂν κινήται, ἀπὸ τὸ αἶσθημα ἢ

ἀπὸ τὴν ιδέα, ἢ ἰδέαν ποὺ ἐκφράζει τὸ ἔργο του δὲ θᾶξει σημασία τρανὴ, ὅπως καὶ τοῦ δυνατοῦ ποιητῆ ἢ ἰδέαν, ἀπόπου καὶ ἂν πηγάζει, θὰ ἐκφράζει τὴ ζωὴ βαθύτερα. Κι αὐτὸ εἶναι, θαρρῶ, τὸ κύριον ποὺ μᾶς γινάξκει πῶς πολὺ, τὸ ἀποτέλεσμα δηλαδή καὶ ὅχι τὸ μέσον.

Καὶ γιὰ νὰ γυρίσωμε στὸν ποιητὴ τοῦ «Δωδεκάλογου», ἢ ἰδέαν δὲ μοῦ φαίνεται στοιχεῖον ξένον στὸ φυσικόν του. Μόνον δὲν ἔχει πάντα τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, τὴ σπουδαιότητά, τὸ βῆθος. Κι ἀπ' ἄλλο μέρος ἡ δύναμις τοῦ ποιητῆ σὰ νὰ μὴ φτάνει πάντῃ νὰ τὴν ὑποτάξῃ σὲ ἀπαίτησες τῆς τέχνης, νὰ τῆς δώσει δηλ. τὴν καθαρὴν ποιητικὴν τῆς ἔκφρασιν. Κ' εἴτι δυὸ στοιχεῖα μοῦ φαίνεται πῶς ἐνεργοῦν παράλληλα ὥστε ὁ ποιητὴς νὰ πέφτει εὐκόλῃ στὸ ἀντικαλλιτεχνικόν, στὸ ἀντιποιητικόν, ποὺ εἶπα. Τὸ στοιχεῖον τοῦ Παλαμά εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ λυρικὸ μεθύσι. Ἀπ' ἄλλο μέρος ἡ τάξις του στὴν ἰδεολογία. Οἱ φυσικὲς ιδιότητες αὐτῆς γιὰ νὰ φτάσουν σὲ μιὰ ἀνώτερη καλλιτεχνικὴ ἔκφρασιν θάπαιτούσαν μιὰ λαγαρότερη ἀντίληψιν τῆς τέχνης καὶ τῆς λειτουργίας τῆς ιδέας στὴν ποίησιν, ἢ κάνα, ὅταν δὲν ὑπάρχει τούτη σὲ συνειδητὸν τρόπο, μιὰ ἀνώτερη δημιουργικὴ ἱκανότης καὶ

κάπια πιότερη βαθύτητα καὶ καθαρότης ιδέας, ὅπως παρὰδειγμα σὲ ὅλα αὐτὰ ἔχομε τὸν ποιητὴ τῶν «Ἐλευτέρων πολιορκημένων». Μὴ σ' αὐτὰ ἴσα ἴσα νομίζω μένει πίσω ἡ ἀρκετὴ στήλα πειρητικῆς δυνάμεως τοῦ Παλαμά καὶ ἔτσι ἐνῶ ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ ἀφίνεται ἀκράτητη στὸ πύρωμα τῆς φαντασίας, ἀπ' τὴν ἄλλην μὴ βρίσκοντας ἀρμόδιο τόπον, χάρη στὸ ἀνεξέλιχτο τοῦ γύρῃ του, νᾶναπτύξῃ ζωντανὰ τὴν ἰδεολογικὴν του κλίσιν, γυρᾷ νᾶντλήσῃ τὴν ιδέα του ἀπ' τὰ βιβλικά περσσότερα μὴ μπορώντας ἀκόμη νὰ δυνμώσει ἀτομικότερα μέσα του τὸ δάνεισμα, νὰ τὸ ζωντανέψῃ πάντα περνώντας το πῶς πολὺ ἀπὸ τὸ αἶσθημά του, ὅπως τὸ δύνονταν ὁ Σολωμός, ξεσέρνει συχνὰ τὴν ποίησίν του σὲ ξερὴ πεζολογίαν, ποὺ τοῦ κάκου πρσκαίει νὰ τὴ σώσει κάπως μιὰ ρητορικὴ πλατύστομην καὶ μιὰ εὐκόλῃ καλῆς τὸ συχνότερον στιχοτυγία. Ἐστὶ σὲς ἀγαθὲς στιγμῆς τοῦ ποιητῆ, ὅπου μπορεῖ καὶ κυριαρχεῖ τὴ λυρικὴ του μέθη, ὅπου ἡ ιδέα του κατορθώνει νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὴ ζωὴ καὶ νὰ βαφτιστῇ στὸ αἶσθημα του, γενιοῦνται ὡραῖα καὶ δυνατὰ ποιήματα, σὰν τὸν «Ἀσκραῖον», τὴς «Ἀλυτῖδες», τὸ «Πανηγύρι τῆς Κακάδας», τὸν «Προφητικόν», σὲς ἀδύνατες στιγμῆς του, ὅπου τοῦ γίνεται κυρίαρχη ἡ

ἐκείνων τῶν ἀσυνείδητων ἐκμεταλλευτῶν τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀγράμματος λαοῦ. Γιατί, ἀπὸ τὸ αἷμα αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὰ ἐρείπια ἴσως τῆς ἀρχούσης σήμερα τάξης θὰ φυτρώσῃ νέα ζωὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Τῇ ζωῇ αὐτῇ τῆς πνευματικῆς ἀμύλλας καὶ τοῦ τίμιου συναγωνισμοῦ τὴν ποθῶ καὶ τὴν ὀνειρεύομαι, καὶ γι' αὐτὸ εὐχομαι, ποθῶ καὶ ἐλπίζω ἡ κοινωνιστικὴ ἰδέα νὰ καταχτήσῃ γλήγορα τὸν ἀδύνατο λαὸ τῆς Ἑλλάδας. Εὐχομαι καὶ ἐλπίζω, ἡ στρατιωτικὴ Ἐπανάστασις νὰ εἶναι τὸ προοίμιον τῆς κοινωνικῆς Ἐπανάστασης.

Λευφία.

ΑΡ. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

„ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΦΘΙΣΗ“

Μ' αὐτὸ τὸν τίτλο φάνηκε ἐδῶ καὶ λίγες μέρες ἓνα μικρὸ βιβλίον ἀπὸ καμιά ἐξηνταριά σελίδες, γραμμένον γιὰ τὸ λαὸ ἀπὸ τὸ γιάτρο κ. Ἀναστ. Ἀραβαντινός. Οἱ διάφοροι ἐπιστήμονες ποὺ μᾶς συνήθισαν ἴσαμε τώρα μονάχα μὲ τὴ βαρεῖα ἐγωϊστικὴ τους ἐργασία, δὲ θὰ ἔκαναν κακὰ νὰ μελετήσουν τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ νὰ προσπαθῶσιν νὰ πάρουν παράδειγμα πῶς θὰ μπορούσαν νὰ φωτίσουν τὸ λαὸ στὰ λογικὰ λογικὰ ζητήματα τῆς πρώτης ἀνάγκης, σὰν τὸ ζήτημα π. χ. τῆς υγείας.

Στὸν πρόλογόν του ὁ κ. Ἀραβαντινός μᾶς λέει αὐτὰ τὰ σωστὰ λόγια: «Γνώσεις παρεχόμεναι εἰς τὸν λαὸν πρέπει νὰ παρέχωνται καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἂν ἐπιδιώκεται πραγματικῶς ἡ εὐρεῖα διὰ δόσεις αὐτῶν. Πᾶς Ἕλλην πρέπει νὰ ἐννοῇ ἄνευ ξένης βοήθειας πᾶσαν φράσιν, νὰ μὴ παρανοῇ οὐδεμίαν λέξιν. Ὅχι μόνον δὲ πρέπει νὰ ἐννοῇ ἀκόπως, ἀλλὰ καὶ νὰ αἰσθάνεται ὅσα ἀναγινώσκει ἢ ἀκούει ἀναγινώσκόμενα».

Δυστυχῶς ὅμως ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀκολούθησε τίς σωστὲς τοῦ αὐτοῦ σκέψεις. Ὁ ἴδιος μᾶς λέει τὸ γιάτρο: «Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς γλώσσης ὑπάρχουν τοιαῦτα προλήψεις καὶ τοιαῦτα πάθη, ὥστε οὐχὶ σπανίως ἡ οὐσία θυσιάζεται εἰς τὴν μορφήν, τὸ βιβλίον δὲν ἀναγινώσκεται διότι ἡ γλῶσσα δὲν ἀρέσκει». Ἐξέχασε ὅμως νὰ προστίσῃ πῶς δὲν ἀρέσκει ἡ γλῶσσα, ὅχι στὸ λαὸ ποὺ τὴ μιλά, μὰ στοὺς διάφορους λογιώτατους ποὺ εἶναι χωμένοι στὴν κοινωνία καὶ τῆς ρουφᾶνε τὸ αἷμα ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Αὐτοὺς λοιπὸν φοβήθηκε ὁ συγγραφεὺς. Φοβήθηκε μήπως τὸν ἐπὶ πῶς «μαλλιαρό». Μὰ ἐνῷ ἐπιστήμονας τῆς ἀξίας καὶ τῆς λεύτερης σκέψης τοῦ κ. Ἀραβαντινοῦ, ἔπρεπε νὰ δώσῃ προσοχὴ στὴν πρόληψιν; Καλῆτερα δὲ θὰ εἶταν νὰ τὴ σπάσῃ ἡρωϊκᾶ ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων;

Σὲ κάθε γραμμὴ τῆς μιζοκαθαρεύουσας τοῦ μι-

κλίσου τοῦ στοῦ ξέχυμα καὶ στὴν ἰδεολογία, ἔρχονταί στὸ φῶς μακρολογίες, σὰν τὸ «Γυρισμός», σὰν τοὺς «Ἰγνους καὶ τοὺς θυμούς», σὰν τοὺς περσότερους ἀπὸ τοὺς Ἀλόγους τοῦ «Δωδεκάλογου τοῦ Γύφτου». Ἐτοὶ ἀκόμα ἀπὸ τὴν ὑπερτίμησιν ποὺ κάνει τῆς ἰδέας στὴν ποίησιν, ἀπὸ τὴν παρανόησιν, ποὺ μοῦ φαίνεται πῶς κάνει, νομίζοντας πῶς ἀνώτερος ποιητὴς εἶναι ὁ «φιλόσοφος ποιητὴς» καὶ ὅχι ὁ δυνατὸς κ' εἰλικρινὴς ποιητὴς καὶ ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν τοῦ ζήλου νὰ φανεῖ καὶ ὁ ἴδιος τέτιος, ξεπέφτει εὐκολὰ σ' εὐκολὴν φιλοσοφίαν, συγχύζει κάπως τὴν καθαυτὴν ἰδέαν μὲ τὴ σῶναι καὶ καλὰ ζήτησιν τῆς ἰδέας καὶ καταντᾷ ἀντὶ ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης τοῦ νὰ εἶναι νὰ ὑποτάξῃ σὲ ποιητικὴν μορφήν τὴν καθαυτὴν ἰδέαν του, νὰ ἔχῃ ἔγνια τοῦ περσότερου νὰ κυνηγᾷ κάπιο εἰδωλὸν τῆς ἀφαιρέμενον, νὰ κράζει, νὰ τραγουδᾷ, νὰ τῆς ὕμνοлогεῖ τῶνομα περσότερο, τὸν ἴσκιον, μὴν καταφέροντας μὲ ὅλα αὐτὰ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ κάνει ἄχαρη καὶ ψυχρὴν τὴν ποίησίν του, ρηχὴ καὶ κρύα τὴ φιλοσοφίαν του, λόγια καὶ σταχυολογημένη ἀπ' τὰ βιβλία τῆς σκέψης του, ξερὴ πληθωρικὴ πρᾶταξιν ὀνομάτων, λέξεων ποὺ σημαίνουν ἐννοιες, δίχως νὰ δίνουν καὶ τὴ ζωαντὴν εἰκόνα τους, μ' ἓνα λόγον νὰ μᾶς δίνει κρύα φιλολογία ἐκεῖ ποὺ θέλει νὰ μᾶς δόσῃ ποίησιν ἰδεολογικήν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ 1,000,000 ΚΕΡΔΗ

Καθ' ἐκάστην κλήρωσιν ἐκδίδονται 100,000 γραμμάτια ἀξίας . . . 400,000 παρέχοντα κέρδη εἰς 2,290 γραμμάτια ἀξίας δραχ. 200,000. Διὰ τὴν κλήρωσιν τῆς 28 Φεβρουαρίου 1910 ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐξοντα ἀριθμ. 1 25,000 ΑΚΕΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ παρέχοντα συμμετοχὴν εἰς ἀκέραιον τὸ κέρδος τιμώμενα ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΡΑΧΜΙΝ καὶ ὑπ' αὐξοντα 25,001, 100,000. ΤΕΤΑΡΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΥ τιμώμενα ΜΙΑΣ ΔΡΑΧΜΗΣ καὶ παρέχοντα συμμετοχὴν εἰς τὸ τέταρτον τοῦ κέρδους.

Κέρδη ἐκάστης κληρώσεως

1	ἐξ	80,000	80,000
1	ἐξ	20,000	20,002
2	ἀπὸ	2,500	5,000
6	ἀπὸ	1,000	6,000
15	ἀπὸ	400	6,000
25	ἀπὸ	200	5,000
1950	ἀπὸ	40	78,000
2000			200,000

Ἡ πρώτη κλήρωσις γενήσεται τῇ 28 Φεβρουαρίου (13 Μαρτίου), 1919, ἡ δευτέρα τῇ 25 Ἀπριλίου (3 Μαΐου) 1910, ἡ τρίτη τῇ 27 Ἰουνίου (10 Ἰουλίου) 1910, ἡ τετάρτη τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1910 καὶ ἡ πέμπτη τῇ 31 Δεκεμβρίου 1910 (31 Ἰανουαρίου 1911).

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΛΑΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ, Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, εἰς Ἀθήνας.

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης

Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

κροῦ βιβλίου, φαίνεται ἡ δυσκολία τοῦ συγγραφέα, ἡ προσπάθειά του νὰ γράψῃ ἀπλούστερα. Μὰ τὸ ἀπλούστερον αὐτὸ ἴσα ἴσα εἶναι ὁ τρανὸς βράχος ποὺ σπάει τὸ κράδι τῆς καλῆς θέλησιν. Ἀς ἀντιζητήσῃ τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ἀραβαντινοῦ μὲ τὴ «Ματιά» τοῦ Ἀδάμου καὶ τότες θὰ φανῇ ἡ διαφορὰ. Τί τάξιν, τί φρεσκάδα, τί ποίησιν, ποὺ κλείνει μέσα τῆς ἡ κανονικῆς δημοτικῆς γλώσσας, καὶ στὰ ἐπιστημονικὰ τὰ ξερά ἀκόμα θέματα.

Ἐλπίζουμε πῶς ὁ κ. Ἀραβαντινός θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργο του μὲ τὴν παλληνηκρίαν καὶ θέρμην ποὺ τοῦ ἀξίζει καὶ θὰ δώσῃ καὶ ἄλλα βιβλιαράκια σὰν καὶ αὐτὸ ποὺ ἡ οὐσία του εἶναι ἀληθινὰ πολυτιμὴ γιὰ τὸν τόπον μας.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΤΑ ΣΑΒΑΤΟΒΡΑΔΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ.

Ὁ κ. Ἀργύρης Κόρκας μᾶς διάβασε τὸ περσμένον Σαβατόβραδον τὴν «Πεντάμορφή» του. Ἡ Πεντάμορφη, ποὺ πέθανε μόλις βρέθηκε στὴ γῆς ἓνας μοναχὰ ποὺ νὰ τὴν πεῖ ἄσκησις, εἶναι ἓνα ὁμορφο καὶ καλογραμμένο παραμῦθον ποὺ μᾶς συγκίνησε ἀρκετὰ ὅλους ποὺ τὰκούσαμε.

Τὸ ἴδιο βράδι ἤρθε στὸ γραφεῖόν μας καὶ ὁ Σμυρνιὸς λόγιος κ. Βασιλακάκης καὶ μᾶς εἶπε τόσα ὁμορφα καὶ διασκεδαστικὰ πράγματα. Ὁ κ. Βασιλακάκης ἔχει τὸ μεγάλο χάρισμα νὰ μιλεῖ μὲ μιὰ ξεχωριστὴ χάριν ποὺ μεταμορφώνει καὶ τὴν πιὸ κοινὴν κουβένταν τοῦ σὲ φιλολογικὴν, νὰ πεῖς, διὰ λέξιν.

Τὸ ἐρχόμενον Σαβατόβραδον (6 τοῦ Μάρτη) ἡ νέα ποιήτρια Λιλίκα Μπέτσινα θὰ μᾶς ἀπαγγεῖλαι μερικὰ ἀπὸ τὰ «Τραγούδια κόρης» ποὺ θὰ βγάλῃ σὲ λίγο σὲ βιβλίον.

ΕΝΑΣ ΠΑΛΙΟΣ

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Γιομάτο τὸ Βασιλικὸ θέατρο τὴν Τετάρτην βράδι ποὺ παίχτηκε ὁ Σαντεκλέρ τοῦ Ροσταν. Κ' ἔπειτα βρῖσκονται μερικοὶ ζευζέχες νὰ λένε πῶς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ὑποστηρίζουν τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο.

— Ἀκούσαμε καὶ αὐτό, τὸ ἀκόμα παραξενώτερον: Πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ κάμουμε τοὺς Φραντζέσκους νὰ γαπήσουν τὰ Ἑλληνικὰ δράματα γιὰ νὰ τὰ στέλνουμε νὰ παίζονται στὸ Παρίσι, ἀφοῦ ἐδῶ δὲ βρῖσκουν θεατὴς.

— Τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Συναδινού γιὰ τὸ Ὡδεῖο ἔμεινε γιὰ τὸ φύλλον τῆς ἄλλης Κυριακῆς.

— Ὁ Γάλλος ποιητὴς κ. Pierre Baudry τύπωσε σὲ βιβλίον τὸ Ἀ τῆς Ὀδύσσειας ποὺ τὸ μετέφρασε σὲ στίχους Γαλλικοῦ. Ἡ μετάφρασις πουλιέται μιὰ δραχμὴ.

— Στὸ ξώφυλλον τοῦ βιβλίου διαβάζουμε πῶς ὁ κ. Baudry ἔχει μεταφράσει σὲ στίχους καὶ ἔτοιμα γιὰ τύπωμα τοὺς «Ἰαμβοὺς καὶ ἀνάπαιστους», τὸ «Τραγούδι τοῦ Ἡλίου», τίς «Ἑκατὸ φωνές», τίς «Ἀλυσίδες» καὶ ἄλλα ποιήματα τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμά.

— Γιὰ τὴ «Φοιτητικὴ Συντροφία» γράφανε ἴσαμε τὴν ὥρα (κ' ἔχει ὁ Θεὸς ἀκόμα!) τρεῖς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες: Τὸ «Σκρίπ» τῆς Πέμπτης ἓνα γλυκανάλατο χρονογράφημα, οἱ «Καίροι» τῆς Τετάρτης ἓνα παραγραφμὴν μὲ τὴν παρατήρησιν αὐτὸ τὸ λέγουσιν φοιτηταὶ καὶ πρῶτος ποὺ ὑπογράφεται εἶναι ὁ κ. Φίλιππος Δραγούμης υἱὸς τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ ἡ «Ἐσπερινή» τῆς Τετάρτης ποὺ ἀφοῦ δημοσιεύει ἀλάκαιρον τὸ Καταστατικὸν προτείνει πῶς πρέπει νὰ ἀποβληθῶν ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον οἱ φοιτηταὶ τῆς Φιλολογίας ποὺ τὸ ὑπογράφανε! Ν' ἀποβληθῶν λοιπὸν ἄσῳ ἔτσι θὰ σωθεῖ τὸ ἔθνος.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Α. Σταμ. στὴ Λευφία. Λάβετε τὴ συντροφὴν κ' εὐχαριστοῦμε. Δὲν ἔχεις δικίον. Μὲς ἔγραψες νὰ ξαναρχίσουμε νὰ στέλνουμε τὸ φύλλον στίς 27.10.09 καὶ ἀπὸ τότες σοῦ στέλνεται ταχτικά.—κ. Σπ. Παρ. στὴν Κέρκυρα. Τὸ λάβαμε καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Θὰ δημοσιευτεῖ.—Στὴν Ε. Ε. Σχολείων στὸ Γορτί. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ γράμμα σας. Τὸ φύλλον, ὅπως καὶ πέρσι, θὰ σᾶς στέλνεται καὶ φέτος ταχτικά.—κ. Μ. Π. Σ' εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ γράμμα. Οἱ στίχοι δὲν εἶναι ἄσκημοι, μὰ θέλουν περσότερο δούλεμα. Δοκίμασε.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Λύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδου).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαδεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι καλλιτεχνικὰ δεμένο. Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» δρ. 3,50.

ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ

Η „ΔΗΚΥΘΟΣ“

(Δραχμὲς 3)

Πουλιέται στὰ Βιβλιοπωλεῖα καὶ στὴν κυρία

ΕΥΣΤΑΘΙΑ Δ. ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ

Πλατεῖα Κυριακοῦ, Ἀθήνα